

פרק לו והנה מודעת זאת מארז"ל שתכלית

בריאת עולם הזה הוא שנתאוה

הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. והנה לא שייך

לפניו ית' בחי' מעלה ומטה כי הוא ית' ממלא כל עלמין

בשורה. אלא ביאור הענין כי קודם שנברא העולם

ולכן אין נרגש בו שהתהוותו היא מאלקות, אלא בהרגשתו „מציאותו היא מעצמותו“, וממילא אין לו שייכות לאלקות כלל, ועאכור"כ שאינו שייך להיות כלי לאלקות (אבל גם אינו מנגד לאלקות). (ב) „עד שהוא מלא קליפות וס"א – ההסתר שבעוה"ז מצד היותו „כלי“ לקליפות, „שהן נגד ה' ממש לומר אני ואפסי עוד“, היינו שכל מציאותו היא היפך האלקות בתכלית.⁶

ועיקר ענין ה„דירה בתחתונים“ הוא דוקא במקום ה„תחתונים“ המנגדים לאלקות, ולכן אין די בכך שעוה"ז הוא „גשמי וחומרי“ (שענין זה הוא מצד ענין הצמצום שבו), אלא הוצרך להיות גם התהוות הרע, שעי"ז עוה"ז הוא „מלא קליפות וס"א כו“.

והענין בזה:

בביאור הלשון „נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים“ ידוע פתגם אדה"ז „על תאוה אין שואלים קושיא“, היינו שרצונו של הקב"ה ב„דירה בתחתונים“ אינו מצד טעם⁸, אלא הוא בבחי' „תאוה“ כביכול, שלמעלה מטעם⁹. ומזה מובן, שתוכן ענין

הקדמה והכנה להשלמת הכוונה ד„דירה בתחתונים“, כי ענין ה„דירה“ הוא [לא רק שנמצא בה כל העצם, אלא גם] השעצם נמצא בה בגילוי (ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1054), ולכן צריך „להיטיב לברואיו“ ו„יכירו גדולתו“ – בחי' הגילויים, כי ידיעה והכרה זו הם הכנה לגילוי העצמות (ובדוגמת המבואר בלקו"ש ח"ג ע' 956, שאהבה ויראה, עם היותם בחי' גילויים, הם „דרכי הוי" – לפי שעל ידם דוקא בא עצמותו ית' בגילוי, במעשה המצוות. עיי"ש). וכמו שהתהוות, עם היות שהיא רק ביכולת העצמות, בכ"ז ההתהוות בפועל היא מהאור וע"י התלבשותו בכלים (לקמן אגה"ק ס"ב), כן גם השלמת הכוונה ד„דירה בתחתונים“ – דירה לעצמותו (ראה המשך תרס"ו ע' ה. תר"מ סה"מ שבט ע' שח. וש"נ) – היא ע"י (הקדמת) „להיטיב לברואיו“ (אור ו„יכירו גדולתו“ (כלים). (9) וגם מזה שהכוונה ד„דירה בתחתונים“ היא בעצמותו ית' שלמעלה מכל הגילויים [שהרי גם האור שבבחי' גילוי מן העצם הוא בשביל כוונה זו (ראה המשך תערוב' ח"א פקכ"ח. סה"מ תש"ג ע' 124 ואילך)] מובן שמה ש„נתאוה כו“ הוא רק מצד רצונו ובחירתו ית' ולא מצד טעם, כי עצמותו ית' הוא שלילת כל התארים, ואין שייך בו שום נטי' ח"ו.

והנה מודעת זאת מארז"ל שתכלית בריאת עולם הזה הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים: עיין בר"ר ספ"ג¹. תנחומא בחוקותי ג². נשא טז³.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ)

נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. . . עוה"ז הגשמי והחומרי ממש והוא התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וחשך כפול ומכופל עד שהוא מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש לומ' אני ואפסי עוד: כלומר:

הכוונה ב„דירה בתחתונים“ היא (לא רק לתחתון בענין הצמצום, „שההארה שבו היא מצומצמת עד קצה האחרון“⁵, אלא גם) ל„תחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית“, בחי' מציאות היש.

ובהעלם והסתר זה גופא – שני ענינים: (א) „הסתר אורו ית' וחושך כפול ומכופל“ – ההסתר והחושך שבעוה"ז מצד עצמו, שאינו שייך שיאיר בו שום אור,

(1) ושם: „נתאוה הקב"ה לעשות שותפות בתחתונים כו“ (וראה גם במדבר פ"ג, ו: „נתאוה לדור עם בריותיו בתחתונים“). (2) ושם: „נתאוה הקב"ה כשם שיש לו דירה למעלה שיהא לו כך דירה למטה“. וצ"ע (ועד"ז בתנחומא נשא שבערה הבאה) ממש לקמן בפרקין „והנה תכלית השתלשלות העולמות .. אינו בשביל עולמות העליונים .. אלא התכלית הוא עוה"ז התחתון“ (דלא כמש"ש במדרש „כשם שיש לו דירה למעלה שיהא לו כך דירה למטה“) (כ"ק אדמו"ר – „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות“). (3) ושם: „נתאוה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים“. (4) קיצורים והערות ע' לו. (5) לקמן פ"מ. (6) ולעתידי לבוא, „שאי יודרך גשמיות הגוף והעולם“ – הרי זה ש„הוא מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש“ יתבטל לגמרי, אבל מציאות התחתונים (גשמיות העולם) לא תבטל (שהרי לא יתבטל אז הצמצום). אלא שיתגלה שמציאות היש (וההרגש דמציאותו מעצמותו) היא מ(בחי' יש האמיתי (ראה „לקוטי פירושים“ לקמן סוף ד"ה תכלית (הא). וש"נ). (7) אוה"ת בלק ע' תתקצו. המשך תרס"ו ע' יא. סה"מ תש"ב ע' 34. (8) והטעמים שבוהר וע"ח (ראה בארוכה „לקוטי פירושים“ לקמן ד"ה תכלית (הב)) הם

ליקוטי אמרים

פרק לו

תסט

היה הוא לכדו ית' יחיד ומיוחד וממלא כל המקום הזה
שברא בו העולם וגם עתה כן הוא לפניו ית' רק

ההשתדלות לגלות את הטוב והקדושה הנמצאים
בהם כבר בהעלם – שהרי אדרבה, כל מציאותם היא
„נגד ה' ממש” – (אלא) ע”י שבירת וביטול הסט”א,
שהיא עבודה באופן של התחדשות¹² (ולא גילוי
מעלה ושלימות)¹³.

(כ”ק אדמור”ר¹⁴)

דירה: בדיוק הלשון „דירה” דוקא – להעיר
מביאורי הזוהר לאדהאמ”צ תזריע ד”ה אמר ר”י הכי
תנינן¹⁵.

(כ”ק אדמור”ר¹⁶)

(כיון שא”א לפעול בהם ע”י המשכת האור, שהרי אינם יכולים
להיות כלים אל האור) – יכול הוא להיעשות רק בכח הבא
מעצמותו ית’ (שהוא הוא „נתאוה” לדירה זו, והדירה היא
לעצמותו), שבו ית’ הוא כח ההתחדשות [עדמ”ש „אין כל חדש
תחת השמש” (קהלת א, ט)]. וראה אוה”ת בראשית י”ד, ב. תתרכ,
א. ובכ”מ], וע”ד ש”הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס
המוחלט ממש*** (אגה”ק שם). ולכן עשיית הדירה בתחתונים
היא ע”י עבודתם של ישראל דוקא, שיש בהם כח העצמות***,
לפי ש”ישראל וקוב”ה כולא חד” (ראה זח”ג עג, א). ועד”ו בנוגע
לעולם גופא, שעשיית הדירה היא ע”י שמתגלה כח העצמות
שבו***, שאמיתת מציאותו של היש הנברא הוא היש האמיתי
(ראה ביאוה”ז לאדהאמ”צ בשלח צו, ב ואילך. ובכ”מ. וראה סה”מ
שם ע’ קצו, שאמיתת „מציאות היש דעולמות ונבראים הוא בחי’
העצמות דא”ס ממש”). וראה גם „לקוטי פירושים” לקמן ד”ה
תכלית (הא’ – באופן הג’ 14) ת”מ סה”מ כסלו ע’ קעב
הערה 41. לקו”ש ח”ו ע’ 22 ואילך. ע’ 128 הערה 40. ח”ב ע’ 74
ואילך. חט”ו ע’ 379 הערה 48. חכ”ד ע’ 46 הערה 65. 15) קמו,
ג (ושם: „שרצונו להיות למטה בבחי’ דירה בקביעות כאדם הדר
בביתו תמיד כו’ ולא בדרך דירת ארעי בחי’ מעבר בעלמא כאדם
הלך בפונדקי דרך עברו ממקום למקום כו”). 16) „מראה
מקומות, הגהות והערות קצרות”.

הגילויים (כמבואר בארוכה ב”לקוטי פירושים” לקמן ד”ה תכלית
(הג’), שמצד הסעמים שבוהר וע”ז א”צ להיות התהוות עולמות ביי”ע,
ובפרט – התהוות עוה”ז), הרי הגילויים אינם מגיעים (דערלאנגנע
ניט”י) בהם, ולכן גם אמיתת ענין גילוי (אלקות) שבהם אינה מצד
סעמים אלו.

(** שהרי הסעם ע”ז הוא מפני ש, אינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו
ח”ו ולכן הוא לבדו כו” (אגה”ק שם), והרי כל חידוש אמיתי אין לו
עילה כו’.

(***) אלא שכח זה כפי שנמשך בנשמות הוא (בעיקר) לא לחדש יש
מאין, אלא לעשות מה”ש” – „אין”.

(****) אלא ש(גילוי) כח העצמות שבעולם אינו ככח העצמות
שבישראל – ראה „לקוטי פירושים” לקמן ד”ה יתרון.

„דירה בתחתונים” אינו שע”י הדירה מושגת איזו
מעלה ושלימות (דא”כ נמצא שמעלה זו גופא היא
טעם לרצון ב”דירה”¹⁰), אלא שעל-ידה מושג דבר
שאינו יכול להיחשב מעלה ושלימות¹¹.

ולכן התכלית ד”ה דירה בתחתונים” לאמיתתה אינה
בענינים השייכים להתעלות ולהיעשות כלים
לאלקות, שהרי באופן זה ה”דירה” מגלה את המעלה
שבהם (שנתעלו ונעשו כלים לאלקות), אלא דוקא
בענינים „תחתונים”, שהם מלאים קליפות וס”א
המנגדים לאלקות, שבהם עשיית הדירה היא (לא) ע”י

10) ולבד זאת שעל ענין זה אין צורך להביאור ד”נתאוה כו”
(מכיון שיש ע”ז טעם), הנה מצד המעלה והשלימות שבוה,
אייאפטר שתושלם בו הכוונה ד”נתאוה כו’ דירה”, כי ענין
הדירה הוא דירה לעצמותו כביכול, והרי הרגש המעלה
והשלימות „סותר” „לגילוי” העצמות (ראה בהערות הקודמות).
11) והנפיקותא שמהו בעבודת האדם: אילו הי’ כל ענין
ההתהוות מצד הטעם – הרי הי’ איזה ענין ותפיסת מקום לבריאה
(בוה שהיא משלמת את הכוונה), וממילא – גם לאדם העובד (בוה
שהוא הוא המשלים כוונה זו). אבל מצד אמיתת ענין ההתהוות,
שהוא רק לפי שכן עלה ברצונו ית’ (נתאוה”) – הרי אין שום
יחס ותפיסת מקום לבריאה, וכל ענינה הוא רק מה שעצמותו ית’
„נתאוה כו’”. וממילא גם עשיית הדירה, אף שבאה רק ע”י
עבודת האדם, מ”מ אין בה שום עירוב של הרגש מציאותו
(שיחשוב: והרי דבר אני בוה שהשלמתי את הכוונה), ואדרבה –
היא דוקא ע”י שלייתו וביטול הרגש המציאות בתכלית, כי כל ענין
ה”דירה בתחתונים” אינו שהקב”ה צריך אלי, אלא לפי ש”נתאוה
כו’”. ובדוגמת המבואר בהמשך תרס”ו (ע’ תל ואילך) בענין מעלת
עבד פשוט על עבד נאמן, שעבודת עבד פשוט דוקא היא
התחדשות גמורה הבאה בכח עצמו, ועם זאת (ואדרבה – הא
בהא תליא) כל העבודה נקראת על שם האדון, כי עבד (פשוט)
אינו מהות בפני עצמו, כלל, עיי”ש בארוכה. וגם מזה שהדירה
היא לעצמותו מובן שביטול זה הוא נעלה יותר מהביטול
שבעבודה שמצד הגילויים, כי הביטול שמצד בחי’ הגילויים הוא
רק „דכולא קמי’ כלא חשיב”, והביטול שמצד העצמות הוא
הביטול ד”אין עוד” (ראה סה”מ תרס”ו ע’ קצה ואילך. המשך
תרס”ו ע’ תקעו ואילך). 12) וכן בעוה”ז גופא – שעשיית
הדירה בתחתונים היא [לא רק גילויי העולם שבעוה”ז, שע”י
העבודה דתומ”צ מגלים את הטוב שבעוה”ז ועיי”ז נעשה דירה לו
ית’ – שהרי אין זה מספיק כלל, כיון שעוה”ז הוא “נולא (וכלי
ל)קליפות”, אלא] בדרך התחדשות. 13) ומאחר שענין זה
(לעשות דירה לו ית’ גם במקום שהנבראים התחתונים הם „נגד
ה’ ממש”) אין לו טעם בשכל, ואין לו מקום מצד בחי’ הגילויים*

(* דכיון שהתהוות התחתונים אינה מצד [הסעמים שבבחינת]

שהשינוי הוא אל המקבלים חיותו ואורו ית' שמקבלים ע"י לבושים רבים המכסים ומסתירים אורו ית' כדכתיב כי לא יראני האדם וחי וכדפי' רז"ל שאפי' מלאכים הנק' חיות אין רואין בו' וזהו ענין השתלשלות העולמות וירידתם ממדרגה למדרג' ע"י ריבוי הלבושי' המסתירים האור והחיות שממנו ית' עד שנברא עו"הו הגשמי והחומרי ממש והוא התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וחשך כפול ומכופל

כי לא יראני האדם וחי: תשא לג, כ. וכדפי' רז"ל: במדב"ר ספי"ד. תו"כ ויקרא א, א. ספרי בהעלותך יב, ו.

„ממש“, ועוד מוסיף בזה (ג) „והוא התחתון במדרגה“, ובמה הוא תחתון – „שאינ תחתון למטה הימנו בענין הסתר אורו ית“, ומלבד זה הנה עוד זאת (ד) „וחושך כפול ומכופל“, ואופן החושך הוא „עד שהוא מלא קליפות וס"א“, וכ"כ גדול החושך עד „שהן נגד ה' ממש“, ועוד יותר – „לומר אני ואפסי עוד“.

ולאחרי אריכות הביאור בפחיתות זו – מדגיש את גודל העילוי הנעשה בעוה"ז ע"י עבודת האדם, שע"י פועל „שיאיר אור ה' אין סוף ב"ה במקום החשך והס"א של כל עוה"ז כולו“ – (א) „ביתר שאת“, (ב) „ויתר עז“, (ג) „ויתרון אור מן החשך מהארתו בעולמות עליונים“.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ"י)

והוא התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו: ומזה מובן שעיקר ענין ה„דירה בתחתונים“ הוא ב„תחתון שאין תחתון למטה ממנו“ בעוה"ז גופא, כי ככל שהבחינה שנעשית „דירה“ להקב"ה היא במדרגה תחתונה יותר – כך נשלמים רצונו וכוונתו של הקב"ה בעומק יותר¹⁸.

(כ"ק אדמו"ר²⁰)

וחשך כפול ומכופל: י"ל שענין כפילות זו²¹ הוא ההיפך מבחי' הכפילות שבקדושה: ענין הכפילות שבקדושה (כמארז"ל²² „כל עיסקא דשבתא כפול“) הו"ע ב' היחודים – יחוד הוי' ואלקים (יחוד זו"ן, בחי' אחותי) ויחוד הוי' ואהי' (יחוד או"א, בחי' אמי)²³.

וכן להבדיל בלעו"ז ישנו ענין הכפילות, והם ד'

וזהו ענין השתלשלות העולמות וירידתם ממדרגה למדרג'.. תכלית השתלשלו' העולמו' וירידתם ממדרגה למדרגה.. הוא עוה"ז התחתון: כלומר: בריאת העולמות היתה יכולה להיות באופן שאין בהם השתלשלות וירידה, אלא כל העולמות הם בהשוואה ואין בהם מעלה ומטה, כמו קודם הצמצום שאו"א ס ממלא את כל החלל; ומה שלא נבראו באופן זה, אלא באופן שיש בהם מעלה ומטה – הוא בשביל עוה"ז התחתון כו'.

(כ"ק אדמו"ר¹⁷)

עד שנברא עוה"ז הגשמי כו': בדיוק הלשון „שנברא“ (ולא „שנעשה“) – ראה „לקוטי פירושים“ לקמן ד"ה שלכך נברא.

עוה"ז הגשמי והחומרי ממש והוא התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וחשך כפול ומכופל עד שהוא מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש לומ' אני ואפסי עוד.. שיאיר אור ה' אין סוף ב"ה במקום החשך והס"א של כל עוה"ז כולו ביתר שאת ויתר עז ויתרון אור מן החשך מהארתו בעולמות עליונים: דיוק לשון אדה"ז בכפל הענין במלות שונות¹⁸ – כדי להדגיש איך שלפניו ית' אינו שייך בחי' מעלה ומטה, ואין זה אלא לגבי המקבלים, וע"י ריבוי הלבושים המסתירים את האור והחיות הנמשכים ממנו עד שנברא עוה"ז הגשמי.

ולכן מדגיש תחלה את גודל פחיתות העוה"ז, ומכנהו בתואר (א) „הגשמי“, ואינו מסתפק בזה אלא מוסיף לכנותו בתואר (ב) „והחומרי“, ומחזקם בתיבת

אדמו"ר – „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות“. וראה גם „לקוטי פירושים“ לעיל פל"ג ד"ה שמחה (הא' והב').
 (22) מדרש תהלים צב, א. א. (23) ראה תו"א מקץ לו, ד. לקו"ת בלק עב, ד. ועוד.

(17) תו"מ ח"ו ע' 87. (18) ראה גם „לקוטי פירושים“ לעיל ד"ה נתאוה. (19) סה"מ תש"ט ע' 154. אגרות קודש ח"ג ע' דש. (20) לקו"ש ח"ו ע' 17. חכ"ה ע' 42. (21) להעיר מפל"ג ופמ"ב, שגם שם מצינו לשון מעין זה – „כפולה ומכופלת“ (כ"ק

ליקוטי אמרים

פרק לו

תעא

אני ואפסי עוד: ע"ד לשון הכתוב – ישע"י מז, ח. ועוד.

עד שהוא מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש לומר אני ואפסי עוד. והנה תכלית השתלשלו' העולמו' וירידתם ממדרגה למדרגה אינו בשביל עולמות העליוני' הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית' אלא התכלית הוא עו"הז התחתון שכך עלה ברצונו ית' להיות נחת רוח לפניו

וס"א שהן נגד ה' ממש" (וע"י החטא נעשה בפועל „מלא קליפות וס"א כו"). ועבודת האדם היא לעשות דירה בתחתונים ולחדש שתבטל גם אפשריות זו, כפי שיהי' בשלימות לעת"ל³⁰. ועצ"ע.

(כ"ק אדמו"ר³¹)

מלא קליפות וס"א: דיוק הלשון „מלא קליפות" – שכל נקודה בעוה"ז מלאה בקליפות (עד ששמו של עוה"ז – ששמו של כל דבר מורה על מהותו³² – הוא „עולם הקליפות וס"א"³³).

(כ"ק אדמו"ר³⁴)

תכלית השתלשלו' העולמו' .. אינו בשביל עולמות העליוני' הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית' אלא התכלית הוא עוה"ז התחתון: י"ל הכוונה בזה – בכמה אופנים:

אופן א': א"א לומר שהכוונה בהתהוות העולמות העליונים (עולם האצילות) היא בשביל עצמם, מאחר שאינם התהוות חדשה, אלא בחי' גילוי ההעלם בלבד³⁵, שהוא ירידה³⁶ מאור פניו ית'³⁷.

ובפרטיות:

עולם האצילות – אין ענינו התחדשות דבר³⁸, שהרי

ואינם גילוי ההעלם בלבד. ולפ"ז לגבי הכלים צ"ל כאופן הב' דלקמן. אבל י"ל שגם הכלים אינם בבחי' התחדשות, שהרי הם אלקות, וא"כ גם הם בבחי' גילוי ההעלם, ולפ"ז שייך ביאור זה גם לגבי הכלים. ולא מיבעי לשיטת המערכת (מערכת האלקות פ"ג) ועוה"ק (ח"א פ"ב) שהע"ס הן התגלות הכח הכמוס והחתום שבמאציל, אלא אפילו לשיטת הרקנטי [בטעמי המצוות שלו (בסופו, בחלק שלא נדפס ונמצא בכתי') – הובאו דבריו בפ"י החייט (מנחת יהודה) למערכת שם ובפרדס ש"ד (שער עצמות וכלים) פ"א] שהן בריאה – אין הכוונה בריאה ממש ח"ו, שהרי הן אלקות, אלא שיש הפרש באופן התגלותו* (ראה אוה"ת ענינים ע' רנט. ע' רסב. חיי שרה קי, א. הגהות לד"ה פתח אליהו תרנ"ח ע' יז ואילך. סה"מ תרס"א ע' קעט. תרס"ד ע' פ ואילך. המשך תרס"ו ע' רנד ואילך). (38) וכדאיתא בפרדס (שער טז) (שער אבי"ע)

(* היינו שהכלים נקראים בריאה יש מאין רק לגבי האור, מפני ששרשם מהרשימו שהוא בחי' העלם, ולכן גם מציאותם היא באופן שמקורם בהעלם, ולכן לגבי האור הם כמו בריאה יש מאין. אבל לגבי הרשימו הם גילוי ההעלם (כ"ק אדמו"ר – תי"מ סה"מ שבט ע' רסז).

קליפין²⁴, שגם הם בבחי' דבר ונוקבא (אלא ששם אין היחוד אמיתי, כי „א-ל²⁵ אחר אסתרס כו")²⁶. ומצד התגברות הקליפות בעוה"ז ה"ה בבחי' „חושך כפול ומכופל".

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²⁷)

עד שהוא מלא קליפות: יש לבאר הדיוק בתיבת „עד" – שענין זה (שעוה"ז „הוא מלא קליפות כו") נעשה בסוף מעשה בראשית, ריבוי זמן לאחרי ש„נתאוה כו" ונברא העולם, כי אע"פ שגם בתחלת הבריאה היתה מציאות הקליפות – הי' זה בדוגמת קליפה שומר לפרי²⁸, ורק אח"כ (ע"י החטא) ירדו הקליפות להיות מנגדים לקדושה, עד שעוה"ז נעשה „עולם הקליפות", „מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש"²⁹.

וי"ל, שהכוונה ד„נתאוה כו" היתה שיתווה עולם (מלכתחילה באופן) שיש בו אפשריות ועלוליות לרע – „עוה"ז הגשמי והחומרי ממש והוא התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית", שהעלם והסתר זה (ששרשו הוא מצמצום הראשון), שאין נרגש בעולם שהתהוותו הוא מאלקות – נותן את האפשריות שיהי' „מלא קליפות

(24) ראה סה"מ תרל"ח ע' קלו. וש"נ. (25) זח"ג קג, א. ע"ח שמ"ח (שער הקליפות) פ"ב. (26) ראה אוה"ת חיי שרה תתתג, א. (27) סה"מ תרנ"ו ע' ב – הובא ב„מראה מקומות, הגהות והערות קצרות". המשך תער"ב ח"ג ע' אשיג. (28) של"ה בהקדמה בית ישראל (יט, ב ואילך). הובא ונתבאר בכ"מ בדא"ח – ראה „ס' הליקוטים – דא"ח" ערך קליפות (ע' פד ואילך). ערך לעת"ל (ע' תרנד ואילך). וש"נ. סה"מ תרנ"ט ע' קצא. ועוד. (29) ראה בכ"ז לקו"ת האריז"ל פ' בראשית (ד"ה ונבאר מעלת אדה"ר). לעיל ספ"ו (ובהגהה). סה"מ עטר"ת ע' תטו. תרפ"ו ע' רכת. (30) ראה סה"מ תרנ"ט, עטר"ת ותרפ"ו שם. (31) לקו"ש חכ"ה ע' 429 הערה 52. (32) ראה לקו"ש ח"ו ע' 35 ואילך. וש"נ. (33) לעיל פ"ו. (34) לקו"ש ח"ו ע' 82. (35) ראה תו"א בראשית ג, א. וירא יד, א. משפטים עו, ב. ובכ"מ. (36) וזהו כללות ענין אצילות – לשון ירידה, וכמ"ש (בהעלותך יא, ז) „וירדתי גו' ואצלתי מן הרוח אשר עליך גו", „אוריד ואמשיך בחי' שלך שיהי למטה ממדרגתך" (תו"א וירא שם). (37) לכאורה ביאור זה שייך (רק) לגבי האורות דאצי, שהם בבחי' גילוי ההעלם, ולא לגבי הכלים דאצי, שנתהוו מהביורים דשבה"כ דתהו (כדלקמן בפנים),

שנאצלו להיות בבחי' אור באצ"י, שהן בבחי' מציאות אור וספירות עכ"פ⁴³ [וכידוע המשל מזיו השמש שבגוף כדור השמש, שמעלתו היא בב' ענינים: הא' – שמאיר שם, ביתר שאת מהתפשטותו והארתו בחלל העולם⁴⁴, והב' – שבטל שם במציאותו, ואינו עולה בשם אור וזיו כלל⁴⁵].

ומאחר שעולם האצילות אינו התהוות חדשה, אלא גילוי ההעלם בלבד – הרי א"א לומר שהכוונה בהתהוות העולמות העליונים (דהיינו עולם האצילות) היא בשביל עצמם, כי בשביל זה לא היו צריכים להתהוות, שהרי כבר היו קודם שנאצלו, ואדרבה – באצילותם ירדו ממדרגתם (כנ"ל שגילוי ההעלם הוא בבחי' ירידה)⁴⁶. וא"א לומר שהכוונה היא בירידה זו מצד עצמה, שהרי התהוות העולמות היא בבחי' חסד⁴⁷ (כמארז"ל⁴⁸, "חסד אמר יברא"), ומאחר שהם בבחי' ירידה – הרי אין זה חסד⁴⁹. וגם א"א לומר שהכוונה היא בשביל העל"י שתה"י להם, כי איך תה"י

שכו. תרס"ח ע' קעב ואילך) – הרי גם זה אינו בשביל העולמות העליונים עצמם, אלא כדי שבהם ועלידם יהי' הגילוי למוטה*. וזהו "בגין דישתמודעון ליי", דקאי על הנבראים דבי"ע**, שהי' בהם גילוי אלקות וידעו ענין אוא"ס ב"ה (ראה אמרי אדה"ז תקס"ד ע' קצו ואילך. אוה"ת בראשית ע' מה ואילך. סה"מ עת"ר ע' שע"א). משא"כ בספירות דאצ"י עצמן אינו שייך לומר כוונה זו "בגין דישתמודעון ליי", שהרי כבר היו קודם שנתגלו, בבחי' ע"ס הגנוזות, ואדרבה – היו במעלה ומדרגה גבוהה יותר, כבפנים. (47) ובשרשו הוא בחי' חפץ חסד העצמי דאוא"ס ב"ה, כמ"ש בע"ח (שער הכללים בתחלתו), "כשעלה ברצונו להיטיב כו". (48) ב"ר פ"ח, ה. (49) ואף שבאמת ירידה זו היא בחי' חסד להם, שהרי הירידה היא צורך על"י, שע"ז תהי' בהם בחי' תוס' אורות, ש"תוספתו של הקב"ה מרובה על העיקר" (ב"ר פס"א, ד) – הנה: (א) א"א לומר שהכוונה היא בעל"י זו הבאה ע"י הירידה, שהרי כתיב (שה"ש ו, ה) "הסבי עיניך מנגדי גוי", שאין הכוונה בהרצוא אלא בהשוב (ראה לקו"ת שה"ש לו, ב ואילך. ועוד). (ב) על"י זו אינה מהם בעצמם, דאף שענין העבודה ישנו בכל העולמות, וגם בעולם האצ"י [כמ"ש (תהלים קמח, א) "הללו את ה' מן השמים", וידוע דקאי על אצ"י (ראה סידור האריז"ל לשם. סידור עם ד"א"ח סה, ב), וגם באורות דאצ"י יש בחי' רצוא

עשר הספירות דאצ"י כלולות כבר באוא"ס המאציל, אלא ענינו התגלות, היינו יציאה מהעלם דאוא"ס המאציל אל הגילוי³⁹.

והנה, כלל הוא בכל גילוי הבא מהעלם, שהגילוי הוא בבחי' ירידה במדרגה לגבי מדרגתו כמו שהי' כלול תחילה בהעלם, כי הגילוי כמו שהי' כלול בהעלם הוא למעלה באין-ערוך מהגילוי שנעשה לאחר ההעלם⁴⁰.

וכן הוא בנדוד"ד, שע"י גילוי ההעלם דעולם האצילות ירדו הספירות ממדרגתן⁴¹:

אף שגם קודם שנאצלו הספירות, בהיותן בהעלם, הן בבחי' אור בלבד ולא בבחי' עצמי – מ"מ, קודם שנאצלו ה"ה כלולות בהעצמי, בחי' אוא"ס המאציל, והן במדרגה גבוהה ונעלית הרבה יותר, הן בעצם מציאותן ומהותן – שהן שם ביתר שאת וביתר עז ובתוקף האור והעילוי ביותר, והן באופן דביקותן וביטולן – שהן בבחי' אפס ממש⁴², משא"כ כמו

(בתחלתו) שכללות ענין האצילות הוא ש"כח המאציל בנאציל, ולא נתחדש בו דבר. ולכן נקרא עולם האצ"י בתואר "קנין" (כמאמר "ברוך עושה ברוך יוצר ברוך בורא ברוך קונן" (סדר קידוש לבנה), שד' לשונות אלו הם כנגד ד' עולמות אבי"ע, ו"ברוך קונן" קאי על אצ"י (תו"א משפטים שם. ובכ"מ)), כמו הקונה חפץ מחברו, שע"י הקנין לא נתחדש שום דבר בגוף החפץ, שאותו הדבר ממש שהי' ברשות המוכר הוא עתה ברשות הלוקח, אלא שיצא מרשות לרשות בלבד. (39) כי אף שלגבי עצמות אוא"ס גם העולמות שלמעלה מאצ"י הם בבחי' גילוי ההעלם, מ"מ בכללות הם עדיין בבחי' העלם [וכדאיתא בתו"א (וירא שם) שבכללות כתר הוא בחי' אוא"ס שלפני הצמצום], ואצ"י הוא גילוי ההעלם. (40) ראה גם סה"מ תרס"א ע' קעה. (41) וכמ"ש (ת"ז בהקדמה יז, א) ("אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן להון עשר ספירן", הרי שלאחר שנאצלו נקראו בשם "תיקונין" ו"ספירן", משא"כ כמו שכלולות בא"ס המאציל נקראות "עשר ספירות בלי מה" (ראה ס"י פ"א מ"ב ואילך). (42) וכענין החילוק בין "אין זולתך" ל"אפס בלתיך" (נוסח ברכת יוצר לשבת) – ראה אוה"ת סידור ע' שסד. סה"מ תרנ"ב ע' י. תרנ"ד ע' לז ואילך. הגהות לד"ה פתח אלי' תרנ"ח ע' עז. סה"מ תרנ"ט ע' כא. ע' סג. תרס"ה ע' רנז. המשך תרס"ו ע' תצד. סה"מ תרס"ח ס"ע צו ואילך. המשך תער"ב ח"א פרע"ט ואילך. ח"ב פש"פ. ע' אקנת. ח"ג ע' אשפו. ועוד. (43) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נה, א. (44) לעיל פ"ג. (45) לקו"ת דרושים לר"ה שם. ובכ"מ. וראה גם לקמן שעה"ה"א פ"י. (46) ואף שיש כוונה גם בגוף ענין התגלות, כמ"ש בזהר (ח"ב מב, ב. וראה המשך תרס"ו ע' ו ואילך) דהאצלת הע"ס היא "בגין דישתמודעון ליי", דקודם שנאצל האצ"י הי' הכל בבחי' סתימות והעלם וענין האצ"י הוא גילוי אור, ובפרדס (שי"ט (שער שם בן ד') ספ"א) איתא שאצ"י נקרא "שמו של הא"ס", דהיינו שע"י האצ"י יודעים גם את בחי' אוא"ס שלמע' מאצ"י (ראה אוה"ת יתרו ע' תתלו. סה"מ תרס"ב ע'

(* ונמצא לפ"ז שהאצילות הוא ממוצע לב' הענינים – כדי שתהי' התהוות מציאות הנבראים, וכדי שיהי' בהם גילוי אלקות. ויש לבאר החילוק ביניהם: (א) מה שנאצלו העינים בבחי' מספר עשר ולא תשע – הוא בשביל ההתהוות (ראה אוה"ת ענינים ע' סט), וכללות האצ"י היא בשביל ההתגלות. (ב) הכלים הם בשביל ההתהוות, והאורות הם בשביל ההתגלות. (בגין דישתמודעון ליי").

(**) וכמו בהטעם ד"להוציא שלימות כחותיו ופעולותיו" המבואר בעי"ח (שי"א (דרוש עיגולים ויושר) ענף א. וראה המשך תרס"ו שם), שהוא בודאי לצורך ביי"ע.

בירורם הי' בדרך מלמעלה למטה, היינו שאו"ס המאציל בירר את שברי הכלים דתהו (שנפלו במקום הכריאה), ומהיותר מובחר נעשו הכלים דאצי, והשאר נפל לכריאה וכו' (כמבואר שם). ובכללות הרי גם הכלים דאצי הם בחי' אלקות ממש, והתהוותם היא בבחי' אצילות⁵⁶, אלא שאצילותם היא מהרשימו⁵⁷. ולכן שייך לומר בנוגע לכללות עולם האצילות (גם הכלים דאצי) שהוא בבחי' ירידה, שירד ממדרגתו הראשונה.

ומזה מובן שכוונת המאציל בהתהוות עולם האצילות אינה בשביל שיתוקן – דאיך יהי' בו ענין העלי' והתיקון, מאחר שהתהוותו היא מלכתחילה כתיקונו, ואינו חסר כלום, שהרי הוא אלקות ממש, ואין בו ענין הישות והפירוד ח"ו. אלא הכוונה בהתהוותו היא רק שיהי' בבחי' ירידה ממדרגתו הראשונה, ועי"ז יהי' ממוצע בין א"ס המאציל ובין הנבראים, כדי שתוכל להיות התהוות בי"ע (כנ"ל באופן הא').

משא"כ התהוות היש היא התהוות שלא בשלמותו ותיקונו, שהרי הוא מעורב בפסולת ורע (וזה סיבת ישותו⁵⁸). וכיון שלא נברא מתוקן – הרי לא נתקן מלמעלה למטה, והכוונה היא שיתוקן ע"י עבודה מלמטה למעלה, כמ"ש⁵⁹, „אשר ברא אלקים לעשות", שפירושו לתקן (כמארז"ל⁶⁰ „כל מה שנברא בששת ימי בראשית צריכין תיקון").

*

והנה, עיקר שני ענינים אלו שבהתהוות היש (שנתבארו בב' האופנים הנ"ל) – ענין הישות (אופן

כתובות עה, ב. 54) ראה גם סה"מ תרנ"ח ע' יח ואילך. 55) ע"ח של"ט (שער מ"ז ומ"ד) דרוש ג. ש"מ"ב (שער כללות אבי"ע) פ"ג. מבוא שערים ש"ב ח"ג פ"ב. ס' הליקוטים בתחלתו. ועוד. 56) אלא שהאורות – דבקותם בהמאור היא בבחי' דבקות ניכרת, והכלים – אף שגם הם דבוקים בהמאור, מ"מ אופן דבקותם אינו בבחי' דבקות ניכרת (ראה סה"מ תרס"ב ע' רכט ואילך. ועוד) (כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ – סה"מ תש"ג שם). 57) אה"ת ענינים ע' רנט. סה"מ תר"ל ע' ב. תרל"ד ע' ב. תר"ן ע' שכו. תרנ"א ע' קסה. 58) וזהו מ"ש (בראשית ג, כא) „ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כמעלה כידוע (ראה תו"ח ר"פ וישב. עה"ד, שהר"ע שבירת הכלים למעלה כידוע (ראה תו"ח ר"פ וישב. אה"ת יתרו ע' א'כט)). ואיתא בשל"ה (בהקדמה בית ישראל יט, א) שהוא הגוף (וכ"ה בוח"ג פג, ב), היינו שנעשה גופו מעורב מק"ג (כידוע שעור הוא ק"ג, כמ"ש במא"א אות ע"ן ס"ו), וזה סיבת ישותו ותומריותו. וכיון שגם את העולם נתן בלבם" (קהלת ג, יא) – נעשה עי"ז גם כן בכללות העולמות. 59) בראשית ב, ג. 60) ב"ר יא, ו. ובפרש"י.

להם על"י מצד עצמם⁶⁰, מאחר שהם אלקות, ובכוונת המאציל ירדו להיות למטה ממדרגתם.

ובהכרח לומר שהכוונה בירידה זו אינה בשביל עולם האצילות עצמו, אלא שיהי' ממוצע בין א"ס המאציל ובין הנבראים⁶¹, כדי שתוכל להיות התהוות בי"ע (כי מא"ס המאציל עצמו א"א שתהי' מציאות הנבראים, ורק ע"י ירידת האור באצי' להיות בבחי' התפשטות וגילוי אור בלבד, עד שמתחלק בבחי' ע"ס שהו למטה במדריגה זו מזו – יכול הוא להיות מקור לעולמות בי"ע⁶²), ובה נשלמת הכוונה בהתהוותו ואצילותו.

משא"כ התהוות היש היא התהוות חדשה, „כאן נמצא וכאן הי"ם⁶³, שמתחילה לא היתה מציאות היש כלל, וכאן הוא שנתחדשה מציאות היש. וא"כ אינו שייך לומר שהתהוות היא ירידה לו, מאחר שלא הי' מקודם כלל. ולכן בהתהוות היש שייך לומר שהכוונה היא לצורך עצמו (היינו לצורך תיקונו וזיכוכו).

*

אופן ב': א"א לומר שהכוונה בהתהוות העולמות העליונים (עולם האצילות) היא בשביל התיקון שיתקונו ע"י עצמם, שהרי הם מתוקנים ועומדים, אלא שהם בבחי' ירידה מאור פניו ית'.

ובפרטיות:

עולם האצילות הוא בחי' אלקות ממש, אלא שירד למדריגה תחתונה, היינו למקום הנאצלים⁶⁴. ואפילו בחי' הכלים דאצי, שנתהוו מהבירורים דשבירת הכלים דתהו (כמ"ש בכתבי האריז"ל⁶⁵) – הרי

ושוב (ראה בארוכה סה"מ תר"פ ע' טו ואילך), ועי"ז נמשך בהם תוס' אור וגילוי] – הרי ההעלאה וההמשכה בעבודה זו היא בסדר והדרגה, ועבודה שבסדר והדרגה אינה עלי', כי ענין העלי' הוא שלא בסדר והדרגה [כמבואר בלקו"ת (שלח לט, סע"ג ואילך) בענין בחי' מהלכים], ועלי' כזו אין בהם מצ"ע, אלא רק ע"י שבהם ועלי' דים הוא התהוות היש וביטול היש, שע"ז נמשך בהם תוס' אור. 50) כלומר: לכאורה אינו שייך בהם ענין העלי' בכלל, ובפרט – שתהי' בהם העלי' מצד עצמם (שזה אינו שייך גם בהכלים, כדלקמן באופן הב') (כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ – סה"מ תש"ג ע' 99). 51) וכמו בירידת ואצילת רוחו של משה על הזקנים (כנ"ל הערה 36), שהכוונה בזה היתה כדי שיהיו ממוצעים בין משה ובין העם כדי להשפיע להם בשר, כמבואר בכ"מ (תו"א שם. לקו"ת ואתחנן יב, א. ועוד). 52) הן מצד האור והחיות המתלבש בעולמות (שמובן צ"ל לפי ערך העולמות), והן מצד כח הא"ס המהווה את העולמות, שגם הוא צ"ל בערך העולמות, כדי שענין ההתהוות יהי' תופס מקום עכ"פ (ראה בארוכה סה"מ תרס"ט ע' טו ואילך). 53) ע"ד לשון חז"ל –

וממנו נתברר ונעשה עולם היצירה, והיותר גם נפל למטה, לעולם העשי, עוה"ז החומרי והגשמי.

ומזה מובן שכוונת התהוות עולמות בי"ע הרוחניים אינה בשביל עצמם, היינו בשביל התיקון שיתוקנו ע"י עצמם, שהרי כבר נתקנו בדרך מלמעלמ"ט [וגם גמר בירורם ותיקונם, דהיינו הפרדת הרע מהעולמות בי"ע, וכן תיקון הכלים שלהם, וכן עבודת המלאכים שעל-ידה נעשית עלי' למעלה (והחיות נושאות כו"מ⁶⁹) – אינו ע"י עצמם, אלא ע"י עבודת הבירורים למטה (בעוה"ז) דוקא⁷⁰].

ונמצא מכל זה, שלא רק כוונת בריאת עולם האצילות, אלא גם כוונת בריאת עולמות בי"ע הרוחניים היא רק בשביל הירידה – כדי שיהיו ממוצעים להתהוות עוה"ז⁷¹, כי כדי שתהי' התהוות עוה"ז בבחי' מציאות יש ממש צ"ל התהוות זו ע"י סדר השתלשלות העולמות העליונים⁷², ע"י ירידת האור ממדריגה למדריגה, עד למדריגה שאין תחתונה ממנה, ששם היא התהוות העולם התחתון, שהאור האלקי מצומצם בו ביותר ומלוּבש בריבוי לבושים ומסכים, עד שנתלבש בקליפת נוגה, וכל הדברים שבו מעורבים מטוב ורע⁷³.

מלמטלמ"ע מתחלת מהעולם התחתון דוקא, וכמו בעליות דשבת שנאמר בהן (תהלים כט, א ואילך) „הבו לה' בני אלים, הבו לה' כבוד ועוז, הבו לה' כבוד שמור“, שהם ג' ענינים כנגד ג' עולמות בי"ע (ראה שער הכוונות ענין מזמור הבו. פצי"ח שער השבת פ"ח), והסדר בזה הוא שתחלת העלי' היא מעולם העשי (בני אלים) שעולה ביצירה, ויצירה בבריאה, ובריאה באצ" (שהו"ע, השתחוו לה' גו"ו). והיינו מפני שהעלי' היא ע"י העבודה למטה, ששם היא עבודת הבירורים מלמטלמ"ע. (71) וכן מובן מזה גופא שנברא אחריהם עוד עולם, שהרי אם תכלית הכוונה היא בהם, לא הי' צורך לברוא עוד עולם למטה מהם. (72) וכידוע שבהתהוות היש ג"כ יש סדר והדרגה, בג' המדריגות דחומר צורה ותיקון (ראה בארוכה סה"מ תרס"ב ע' שנו ואילך). (73) ואף שגם בעולמות בי"ע יש תערובת טו"ר (כנ"ל הערה 67), מ"מ י"ל שענין התערובת שבהם אינו כענין תערובת טו"ר למטה בעוה"ז, כי: א) בעולמות בי"ע אין הטוב והרע מתכללים לגמרי בבחי' תערובת והתכללות ממש* (ראה לקו"ת פינחס עו, ד ואילך), אלא הטוב והרע מובדלים זה מזה, שהטוב אינו מעורב ברע והרע אינו מעורב בטוב, ואין הרע נרגש בהטוב (היינו שגם בעולמות עצמם הוא כמו במלאכים, שנאמר בהם (בראשית ג, ה) „וידעי טוב ורע“, אלא שידיעת הרע שבהם היא בבחי' מקיף בלבד, ואין הרע נרגש

הא') וענין התיקון מלמטה למעלה (אופן הב') – הוא (לא בעולמות בי"ע הרוחניים, אלא) למטה, בעוה"ז הגשמי דוקא:

ענין הישות: אף שהתחלת הישות היא מעולם הבריאה (שעליו נאמר⁶¹ „ומשם יפרד“) – מ"מ עולם הבריאה אינו בבחי' מציאות יש עדיין, שלא נתגלה שם עדיין ענין הישות (וכידוע מ"ש הרמב"ן⁶² שלשון בריאה קאי על החומר הראשון שנברא „מן האפס הגמור המוחלט“, ו„אין בו ממש“, וענין הישות שבו הוא רק מה שיצא מכלל אפיסת והעדר המציאות לכלל אפשרות המציאות⁶³.

וגם עולם היצירה – אף שהוא גילוי עולם הבריאה, התגלות היש, מ"מ גם הוא אינו בבחי' יש גמור ממש⁶⁴, ורק בעשי' הוא בחי' יש גמור. וכמ"ש בספר יצירה⁶⁵ „יצר מתהו ממש ועשה אינו ישנו“, שהיצירה היא רק „ממש“, בחי' ממשות דבר ולא יש גמור, ורק העשי' היא בבחי' יש גמור („ישנו“)⁶⁶.

ענין התיקון מלמטלמ"ע: אופן הבירורים בעולמות בי"ע הרוחניים הי' מלמעלמ"ט⁶⁷, כדאיתא בכתבי האריז"ל⁶⁸ שמה שהי' יכול להתברר ולהכלל בעולם הבריאה נעשה עולם הבריאה, והשאר נפל ביצירה,

(61 בראשית ב, יו"ד. (62 ר"פ בראשית. יסוד עולם (לר' יצחק ב"ר יוסף הישראלי) בהקדמה. (64 כדמוכח מזה שהמלאכים – שעיקרם בעולם היצירה, שנקרא עולם המלאכים (ראה לקמן רפ"ט. סה"מ תש"ח ע' 158. וש"נ) – אף שיש להם גופים, מ"מ גופיהם הם רק מב' יסודות הדקים, אש ורוח (ראה תהלים קד, ד. שער הגמול להרמב"ן בסופו – הובא בתו"א בראשית ד, ב. לקו"ת ברכה צח, א. וראה סה"מ עז"ת ע' צט. לקו"ש ח"ט ע' 405), ולא מאש ורוח שלמטה, אלא מאש ורוח דעולם היצירה (ראה גם המשך תרס"ו ע' רפג). ולכן אינם נתפסים בחוש הראות, כי ראי' תופסת בדבר גשמי דוקא, ולא במלאכים שגם גופם הוא מציאות רוחנית. (65 פ"ב מ"ו. ראה גם סה"מ תרנ"ז ע' ע. המשך תער"ב ח"ב פשנ"ז. (67 אף שהתיקון בהם אינו כמו התיקון באצ" (היינו שאצ" נתברר בבירור היותר מעולה, ועולמות בי"ע לא נתבררו באופן מעולה כ"כ), כי: א) הכלים עצמם דיי"ס דבי"ע אינם דומים להכלים דיי"ס דאצ", שהרי באצ" הם אלקות ממש ובבי"ע הם בבחי' יש. ב) בעולמות בי"ע (בעולמות דייקא, ולא בספירות ח"ו) יש תערובת טו"ר (אף שאינה כמו תערובת טו"ר למטה בעוה"ז, כדלקמן הערה 73), משא"כ באצ" כתיב (תהלים ה, ה) „לא יגורך רע“, שאין שם רע כלל ח"ו [וגם ק"נ דאצ" מעמדה בעולם הבריאה, כידוע (ע"ח שמי"ח (שער הקליפות) פ"ב. וראה סה"מ תשכ"ה ע' פה ואילך. וש"נ)]. (68 ע"ח וס' הליקוטים שבהערה 55. (69 ראה שמו"ר ספכ"ג. במדבר"ב ספי"ד. בחיי תרומה כה, יו"ד בשם פד"ר. פיוט „והחיות“ בקדושת כתר במוסף לר"ה (לכמה נוסחאות) ד"ה כף רגל. (70 ולכן כל העלאה

(* ונ"ש בע"ח (שמי"ח (שער הקליפות) פ"ג) שבעולמות בי"ע הטוב והרע מעורבים זבי"ז – י"ל בדרך אפשר שענין תערובת זו הוא כענין המתלבש בלבוש פחות ביותר שאינו לפי ערכו, שהלבוש נפרד ממנו ואינו נוגע לפנימיותו, ומימי מלוּבש בו.

שהעצמות אינו בגדר גילוי⁷⁷, והוא מובדל בערך מענין הגילוי⁷⁸ (ולכן באמת האור הוא בבחי' אין לגבי העצמות, „כלא חשיב“).

משא"כ בהתהוות היש – הרי היש הנברא אינו בחי' גילוי (בחי' אין), אלא הוא מציאות דבר-מה. ואף שבאמת אינו דבר לעצמו כלל, שהרי כל מציאותו היא רק האין האלקי⁷⁹ – מ"מ הרי הוא נראה כמציאות דבר, ויתרה מזו – הוא נראה כמציאות שאינה צריכה למקור כלל [ולא כמו האור, שא"א לומר שאינו צריך למקורו, כי א"א לאור בלא עצם שממנו הוא נמשך, וכאשר אנו רואים אור אנו יודעים שיש מאור⁸⁰], כמו היש האמיתי שמציאותו מעצמותו⁸¹.

ועצמותו .. שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו .. הוא לבדו בבחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש" (כ"ק אדמו"ר – תו"מ סה"מ שבת ע' רסו). ובפרט שהגילוי דאצי' בא בבחי' התחלקות עשר ספירות [אם מצד הכלים – שכיון שהאור הוא הארה בלבד הבאה ע"י הצמצום ה"ה בא בבחי' התחלקות ע"י הכלים, ואם מצד האור – שהאור בעצם יש בו ע"ס, כי כל אור, מאחר שהוא בחי' גילוי, הרי יש בו ציור, ומאחר שבא במדה ומשקל יש בו ע"ס], ועצמות אוא"ס הרי אינו בגדר ספירות, שהרי „לאו מכל אליו מדות איהו כלל" (ת"ז בהקדמה יז, ב). (78) והמבורר בכ"מ (ראה גם סה"מ תרע"ח ע' קו) שהכוונה היא שיהיו גילויים – הכוונה בזה היא לענין הגילויי בבי"ע, שהר"ע „בגין דישתמודדו לי" (כנ"ל הערה 46). (79) ויתרה מזו – שענין זה (שכל מציאותו היא רק האין האלקי) הוא דוקא בהיש ולא בהאור, כי בהאור א"א לומר שמציאותו היא העצם, כי האור אינו העצם כנודע, וגם א"א לומר שהוא כאילו אינו כלל, שהרי הוא אור [ולכן האור הוא רק „כלא חשיב" ולא „אין עוד" ממש (ראה גם סה"מ תרנ"ח ע' קצו)]. משא"כ היש באמת אינו מציאות כלל לעצמו, וכל מציאותו היא רק האין האלקי. (80) ואף שמצד השכל מוכרח גם במציאות היש שיש לו מהוה, שהרי א"א שתיה' מציאותו מעצמותו (ראה המשך תער"ב ח"א פק"ג. ח"ב פשל"ג. ועוד) – אין זה אלא חיוב השכל, אבל מהיש עצמו אין זה נראה בהתגלותו, ואדרבה – הוא נראה כדבר בפ"ע. משא"כ באור, שנוסף על מה שהשכל מחייב שא"א שתיה' מציאותו מעצמותו (שהרי אינו דבר-מה), הרי מהאור עצמו נראה ונגלה שיש לו מקור שממנו נמשך ומתגלה. ולכן מן האור אנו יודעים את העצם (עכ"פ באותן המדרגות שיש להן שייכות לאור), משא"כ מהיש אין אנו יודעים את מקורו (ראה גם סה"מ תרס"ג ח"ב ע' סד). (81) ראה אגה"ק שם. ביארה"ו לאדהאמ"צ בשלח צו, ב ואילך. ביארה"ו להצ"צ ח"א ע' ריד. סה"מ תרס"א ע' קצה ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' אקמד ואילך. סה"מ עזרת" ע' קנ. תש"ז ע' 238. תשי"א ע' 39 ואילך. ע' 50 ואילך. ובכ"מ. (82) ובפרטיות יש בזה שני ענינים: (א) מאחר שבתחנתנים

משא"כ בעולם התחתון – א"א לומר שכוונת התהוותו היא בשביל הירידה (שיהי' ממוצע לדבר שלמטה ממנו), שהרי: (א) הוא האחרון בעולמות ביי"ע, והיותר תחתון שאין תחתון ממנו⁷⁴; (ב) הוא בחי' יש, ומהיש לא יהי' התהוות דבר.

ובהכרח שכוונת התהוותו היא בשביל עצמו, דהיינו בשביל התיקון – כדי שיהי' בו הברור והזיכור מלמטלמ"ע ע"י העבודה לאתכפאי ט"א ואתהפכא חשוכא לנהורא, ויומשך עי"ז גילוי אור א"ס ב"ה.

*

אופן ג': כיון שעולם האצילות הוא בחי' גילוי⁷⁵, א"א לומר שבו היא כוונת העצמות⁷⁶, מאחר

בהם להיות פועל בהם איזו נטי' ח"ו לרע, אלא כולם טוב בעצם (ראה תו"א בראשית ה, ג).] וטעם הדבר – כי טוב ורע הם ב' הפכים, ולמעלה (בעולמות הרוחניים) א"א שתיה' התכללות והתאחדות ב' הפכים ממש, כי העולמות העליונים כבר נתבררו בדרך מלמעלמ"ט, ולכן האור שבהם הוא בבחי' אור פנימי, שהוא בחי' ממכ"ע, ובבחי' ממכ"ע א"א שיהי' חיבור ב' הפכים ממש**. משא"כ הטוב שבעוה"ז הוא בבחי' התכללות טוב ורע ממש, והרע נרגש בהטוב, עד ששייך גם בהטוב נטי' ח"ו אחר הרע (וי"ל שעיקר ענין זה הוא באדם, משא"כ בשאר הנבראים אינו שייך הרגש זה, כי הטוב שבהם הוא בדרך בליעה וגלות בהם)***. (ב) תערובת טו"ר בעולמות ביי"ע למעלה אינה מתחילת בריאתם, שהרי בתחילת בריאתם הי' מצב העולמות למעלה מכמו שהם עתה, והיו הקליפות למטה מעולמות ביי"ע דקדושה (כמ"ש במשנת חסידים מס' כללות העולמות פ"א מ"ב), ורק ע"י חטא עו"ד ירדו ונעשה בהם תערובת טו"ר. משא"כ בעוה"ז, ורק ע"י חטא עו"ד ירדו ונעשה בהם תערובת שומר לפרי (כדאיתא בשל"ה שם יט, ב), מ"מ הרי הי' אפשר לנחש להסית כו'. (74) וזהו ענין „סוף מעשה עלה במחשבה תחלה", שמאחר שעולם התחתון נברא לבסוף, הרי הוא תכלית הכוונה. וכן מצינו בבריאת העולם גופא – שהאדם נברא לבסוף [דהיינו שגם בעצם מציאות גופו הוא סוף הכל, שהוא במדרגת הדומם, כנודע שלא נמצא גוף דומם מלבד גוף האדם (ראה תו"א בראשית ג, ד ואילך. ובכ"מ)], והוא תכלית הכוונה, כמ"ש (קהלת יב, יג) „כי זה כל האדם", „כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה" (ברכות ו, סע"ב). (75) וזהו „ירידה מאור פניו ית" – שהוא רק גילוי ולא העצמות (כ"ק אדמו"ר – לקו"ש ח"ט ע' 75 הערה 30). (76) והרי עכצ"ל שכוונת התהוותו היא בהעצמות, שהרי ההתהוות אינה מהגילויים אלא מהעצמות, וכידוע שהבריאה היא רק בכח העצמות (וכמ"ש באגה"ק (שם), שרק „מהותו

(** ואף שיש בהם חיבור אורות וכלים, זהו לפי שאורות וכלים אינם הפכים ממש, אלא הם בחי' חומר וצורה, שהם בערך זה לזה (ראה מאמרי אדה"ו תקס"ט ע' קלז. ועוד).

(*** וי"ל שמשמע זה הטוב שבעולמות ביי"ע הוא מעולה יותר וגבוה במעלה מהטוב שבעוה"ז, ולא יאריך הרע שבעולמות ביי"ע הוא גרוע יותר מנה"ב שלמטה, והר"ע מלאכי חבלה ומידין כו', שהם מהרע שנברר מהטוב, ואינם מעורבים ח"ו עם הטוב.

(* ואדרבה: לא זו בלבד שהיש הנברא אינו מגלה את בוראו, אלא שהוא מעלים ומסתיר ע"ז (ראה סה"מ תשי"א ע' 37 ואילך) (כ"ק אדמו"ר – תוי"מ סה"מ שם).

העולמות וכל אשר בהם לא יוכל ליראות⁸⁸ אמיתת הוראת הוויתו ית' הנצחית בעבר והוה ועתיד, ולא יהי' נקרא בשם הוי' כו"⁸⁹.

וממ"ש "ולא יהי' נקרא בשם הוי'" משמע שהוא ענין מיוחד בשם הוי' (נוסף על כללות הענין ד"שיהי' שלם בכל פעולותיו וכחותיו"), היינו שמבריאת והתהוות העולמות יודעים את שם הוי' דוקא, כי "הוי'" הוא מלשון מהוה⁹⁰.

ונמצא שבכללות ישנם ג' טעמים בסיבת התהוות העולמות: (א) "בגין דישתמודעון ליי"⁹⁰, (ב) כדי "שיהי' שלם בכל פעולותיו וכחותיו", (ג) כדי שיהי' גילוי הידיעה בשם הוי'.

והנה, אף שודאי הדבר שכל כוונות אלו נשלמו בבריאת והתהוות העולמות, מ"מ א"א לומר שהן בלבד הסיבה והכוונה האמיתית בבריאת והתהוות העולמות⁹¹:

הטעם "שיהי' שלם בכל פעולותיו וכחותיו" – תוכנו הוא שקודם ההתהוות היו הכחות בהעלם ובכח ולא בגילוי כלל, וממילא אין זו שלימות, כי דבר שלם הוא דבר שישנו גם בפועל (היינו ששלימות הדבר היא התגלותו); ורק כשבאו הכחות בהתהוות, דהיינו בבחי' גילוי ובפועל – נשלמה גם שלימות זו⁹².

אבל באמת טעם זה שייך רק בנבראים, שבהם דבר שישנו בכח בלבד (ובפרט – אם הוא בכח שאינו שייך אל הפועל) אינו נקרא דבר, ורק כשבא בהתגלות לפעול פעולה ממש – אזי נקרא פועל.

86 ח"ב מב, ב. 87 שער א (דרוש עיגולים ויושר) ענף א. וכ"ה בשער ההקדמות הקדמה ג. וראה לקו"ש ח"ו ע' 19 הערה 55. ח"כ ע' 283 הערה 24. 88 כלומר: להיראות להנבראים. 89 וזוהו יובן מארז"ל (ב"ר פ"ז, ד) בענין קריאת השמות ע"י אדה"ר: "אמר לו (הקב"ה) .. ואני מה שמי, אמר לו לך נאה להקראות אד', שאתה אדון לכל בריותיך .. אני הוי' הוא שמי, הוא שמי שקרא לי אדם הראשון", היינו שע"י העולמות דוקא יודעים את שם הוי' (ראה גם סה"מ תרל"א ח"א ע' שכב ואילך (וש"ג). המשך תער"ב ח"ב ע' אקעא. ועוד. 90 ובאמת מבואר בע"ח שם שגם הטעם ד, בגין דישתמודעון ליי" הוא מצד ענין השלימות ("שיהי' שלם בכל פעולותיו וכחותיו"), דאל"כ מה איכפת לו להקב"ה שהנבראים ידעו אותו ית'. ועכצ"ל שהוא מצד השלימות, דהיינו כדי שיתגלו כחותיו מההעלם אל הגילוי, וענין הגילוי הוא דוקא כשיש מי שמקבל את הגילוי ויודע אותו. 91 ראה לקו"ש ח"ב שם ע' 284 הערה 28. חכ"ה ע' 432 הערה 73. שם ע' 463 הערה 25. 92 ראה גם בהגהה לע"ח שם (דפוס שקלאוו תקמ"ב ועוד) – הובא בהגהות וכיארורים (מהר"ר מנחם מענקין ז"ל היילפרין) שנדפסו בשולי העמוד בע"ח דפוס ווארשא תרנ"א.

והיינו לפי שהכוונה הפנימית דעצמות המאציל היא בהתהוות היש דוקא⁸².

וכוונה זו נשלמת כשממשיכים בחי' גילוי אלקות למטה, "להיות לו ית' זירה בתחתונים". ועי"ז נעשית תוספת אור גם בעולמות העליונים, שמצד עצמם אין להם גילוי זה, מאחר שעל-ידם היתה הירידה עד לעולם התחתון, שבו נשלמה הכוונה העצמית דא"ס ב"ה⁸³.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁸⁴)

תכלית השתלשלו' העולמו' .. אינו בשביל עולמות העליוני' .. אלא התכלית הוא עוה"ז התחתון שכך עלה ברצונו ית' להיות נחת רוח לפניו ית' כו': ביאור דיוק לשון אדה"ז "שכך עלה ברצונו ית' להיות נחת רוח לפניו ית' כו'" – בהקדים⁸⁵, שמצינו כמה טעמים בסיבת התהוות העולמות:

(א) בזהר⁸⁶ איתא שהתהוות העולמות היא "בגין דישתמודעון ליי", דהיינו כדי שתהי' השגה באלקות.

(ב) בע"ח⁸⁷ איתא: "סיבת בריאת העולמות .. לפי שהנה הוא ית' מוכרח שיהי' שלם בכל פעולותיו וכחותיו ובכל שמותיו של גדולה ומעלה וכבוד, ואם לא הי' מוציא פעולותיו וכחותיו לידי פועל ומעשה לא הי' כביכול נקרא שלם לא בפעולותיו ולא בשמותיו וכינוייו. כי הנה השם הגדול שהוא בן ד' אותיות הוי' נקרא כן על הוראות הוויתו הנצחית וקיומו לעד הי' הוה ויהי, טרם הבריאה ובזמן קיום הבריאה ואחרי התהפכו אל מה שהי', ואם לא נבראו

ענין הגילויים, אין בהם ההסתר שיש בעליונים (שהגילויים שבהם מסתירים על העצמות, ולכן אינם "כלי" לעצמותו ית'); (ב) ההרגש שמציאותו בעצמותו שבעוה"ז הוא בדוגמת העצמות שמציאותו מעצמותו, ולכן הוא "כלי" ודירה להעצמות (כ"ק אדמו"ר – לקו"ש ח"ט ע' 75 הערה 30. חט"ז ע' 141). 83 ונמצא, שענין זה שבעולמות העליונים – שעל-ידם מתהווה עוה"ז התחתון – הוא נעלה יותר מהעולמות העליונים עצמם, שהרי העולמות העליונים עצמם הם בבחי' ירידה, והתהוות עוה"ז התחתון על-ידם – שע"י נשלמת הכוונה ד, דירה בתחתונים", דירה לעצמותו – היא העלי' שלהם (כ"ק אדמו"ר – תר"מ סה"מ תשרי ע' רח ואילך). וראה גם סה"מ תרמ"ג ע' לח. לקו"ש ח"ח ע' 33. חכ"ט ע' 152. 84 סה"מ תרנ"ח ע' ל ואילך. תרס"ט ע' קנח ואילך. עת"ר ע' רצב ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' תתצז ואילך. סה"מ תער"ב"ו ע' ער. תרע"ח ע' קיב ואילך. תר"פ ס"ע לב ואילך (חלקם – נסמנו ב,הגהות והערות על סש"ב הנמצאות בדרושי כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע", וצויין לשם ב,מראה מקומות, הגהות והערות קצרות"). וראה גם סה"מ תרפ"א ס"ע קיט ואילך. תש"ג ע' 98 ואילך. תר"מ סה"מ שבט ע' רסו ואילך. 85 בכל הבא לקמן – ראה גם המשך תרס"ו ע' ו ואילך. וש"ג.

וכן הטעם „בגין דישתמודעון ליי” – א”א שרק זוהי הכוונה בכריאת העולם התחתון (שבו היא תכלית הכוונה, כנ”ל בפנים), שהרי כוונה זו נשלמת יותר בעולמות ביי”ע הרחניים, ועוד יותר – בעולם האצ”י ובעולמות הא”ס שלמעלה מאצ”י⁹⁷, וא”כ בשביל זה לא הי’ צ”ל התהוות עוה”ז התחתון כלל, וכ”ש שלא זוהי תכלית הכוונה בכריאתו.

[ובפרטיות: הידיעה וההשגה במהות האלקות ממש – ישנה רק בעולם האצ”י ועולמות הא”ס שלפני האצ”י, מאחר שאור הקו מאיר בהם בגילוי (כידוע שעיקר גילוי הקו הוא בעולמות הא”ס שלמעלה מאצ”י, ובעולם האצ”י ישנה רק הארת הקו, וגם היא מסתיימת בז”א דאצ”י⁹⁸), ונרגש בהם האור האלקי⁹⁹ באופן שכל מציאותם היא שלא להיות במציאות יש אלא להיות במציאות אלקות¹⁰⁰].

משא”כ עולמות ביי”ע – הרי כל ההשגה שבהם היא רק בבחי’ המציאות דאלקות, ולא בבחי’ המהות כלל,

נעלמים בו בכחו במציאות דק ונעלם... עד שכמעט לא יוצדק בו שם מציאות הספירות כלל אלא יהוד האמיתי. ונמצא שגם במדריגה זו שייכת איוו מציאות, אלא שהיא „מציאות דק ונעלם”. (95) ראה מו”ר ח”א פנ”ו. ס’ הישר תוכחת מוסר המיוחס לר”ת (ראה שם הגדולים מערכת גדולים ערך ר’ זרחי’ היוני) שער שלישי, באמונה ובענינים מסודות הבורא יתברך. המשך תרס”ו ס”ע תכו ואילך. סה”מ תרס”ח ע’ קפח. המשך תער”ב ח”א פע”ב. ח”ב ע’ אקמד. סה”מ עטר”ת ע’ תמ. תשי”ה ע’ 187. ובכ”מ. (96) כי אף שהעצמות נושא את הכל (ראה סה”מ תרס”ח שם ע’ קפט. המשך תער”ב ח”א פרע”ו. סה”מ תשי”ה שם. ועוד) – אין הכוונה שנושא בכח ח”ו (כי הכח הוא בחי’ מציאות), אלא שהוא מחייב את הכל, כי מאמתת המצאו נמצאו כל הנבראים (כמ”ש הרמב”ם (ריש הל’ יסודי התורה), שכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו). (97) ובאמת ענין הידיעה וההשגה באלקות שייך גם במדריגה גבוהה עוד יותר, כדאיתא בזהר (ח”ב רלט, א), „אין סוף לא קיימא לאודעא, ופי’ בשל”ה (שם) דהיינו קודם עליית הרצון, אבל בעליית הרצון „קיימא לאודעא”, כי עליית הרצון הוא גילוי אור, ושייך לענין הידיעה. (98) ולכן ז”א דאצ”י הוא בכלל עולמות הא”ס, אלא שנקרא סוף עולמות הא”ס. (99) ועל שם זה נקרא „אצילות” – לשון אצלו וסמוך (ראה פרדס שער טז (שער אבי”ע) פ”א. ובכ”מ), כי כללות האצלת האצ”י (הן האצלת האורות והן האצלת הכלים) היא בבחי’ קירוב, שהי”ע גילוי ההעלם (ראה בארוכה „לקוטי פירושים” לעיל ד”ה תכלית (הא)). (100) ולכן אפילו הכלים דאצ”י, אף שבאצ”י גופא נקראים „בריאה שבאצ”י”, מ”מ הם מיוחדים בתכלית היחוד באוא”ס המאציל ביה” [כמאמר „איהו וחיהויה חד איהו וגרמוהי חד” (ת”ז) בהקדמה (ג, ב)], היינו שיחוד הכלים „גרמוהי” הוא בדוגמת יחוד האורות „חיהויה”, וכשם שהאורות מיוחדים בתכלית בבחי’ „איהו”, העצמות ביה” – כך מתייחדים בו גם הכלים, כי כללות

אבל למעלה לא יתכן טעם זה לאמיתתו, כי למעלה לא זו בלבד ש„אין כח חסר פועל”, אלא שהכח יש בו פועל⁹³ (ושניהם – הכח והפועל – אינם מוכרחים ח”ו, אלא הם ברצון), ותיכף ומיד כשעלה ברצונו ית’ להוות דבר – הרי נתהווה הדבר בפועל⁹⁴.

ואמיתת ענין הכח בלבד (דהיינו כח בלי פועל) – שייך רק בבחי’ ומדריגה שאין בה מציאות דבר מה, דהיינו רק בבחי’ העצמות, שאינו בבחי’ מציאות⁹⁵, ואינו שייך שם ענין פועל ח”ו. אבל בבחי’ העצמות כשם שאינו שייך פועל כך אינו שייך ענין הכח⁹⁶ (וממילא אינו שייך לומר „שיהי’ שלם בכל פעולותיו וכחותיו”).

ונמצא שא”א לומר שסיבת ההתהוות היא כדי „שיהי’ שלם בכל פעולותיו וכחותיו”, שהרי שלימות זו היתה גם קודם שנברא העולם וקודם שנאצלו הנאצלים, ועאכו”כ שלצורך שלימות זו הי’ די בהתהוות העולמות העליונים, ולא הי’ צורך בעוה”ז התחתון דוקא.

(93) ראה המשך תרס”ו ע’ קפד ואילך. סה”מ אעת”ר ע’ טז ואילך. ע’ כג ואילך. וראה לקו”ש ח”ט ע’ 193 ואילך. ח”כ שם ע’ 283 ואילך. חכ”ה ע’ 246. ועוד. (94) ראה פרדס שער יא (שער הצחצחות) פ”ג: „כי לא מחשבותיו מחשבותינו ולא דרכיו דרכינו, כי כאשר ידמה האדם בשכלו להוות איוו מציאות שיהי’, הנה מחשבתו לא תפעיל [כלומר: ע”י מחשבתו לא תתהווה המציאות ההיא]. ואף אם ידמה ויצויר בשכלו צורת המציאות אשר ברצונו להוות, עכ”ז והי’ כלא הי’ עד יפעל ויצא לפועל. ונמצא הפועל שלם מהכח [כלומר: המובן מהנ”ל הוא, שבב’ הענינים דכח ופועל – יש בהפועל שלימות יותר מבהכח], כי הכח חסר המציאות ואין לו מציאות ושלימות כלל, והפועל הוא העיקר והמציאות וזולתו אין דבר. ואין כן פעולותיו והויותיו של מלך מה”מ הקב”ה, כי כאשר עלה ברצונו להוות ולהאציל אצילות הטהור והקדוש, הנה אז נאצל ונצטייר כולו בעצמותו, בלי שינוי בו ח”ו, אלא מציאות מתייחד עמו, עד שאין בין המאציל והמציאות ההוא הבדל כלל, אלא הוא והם הכל אחד” (וראה לקו”ת שה”ש יז, ג ואילך. מאמרי אדה”ז תקס”ט ע’ רא ואילך. דרך מצותיך נח, א. קעת, א. סה”מ תרל”ד ע’ רמ. תרל”ט ח”ב ע’ תנד ואילך. המשך תרס”ו ע’ דש ואילך). והנה, מדברי הפרדס מובן דקאי על ע”ס הגנוזות במאצילן, שהתהוותן היא ע”י עליית הרצון, שהיא באוא”ס שלפני הצמצום (ראה בהנסמן בהמשך תרס”ו ע’ ז), וע”ז קאי מארז”ל (פדר”א פ”ג) „עד שלא נברא העולם הי’ הוא ושמו בלבד”, שבבחינה זו היתה עליית הרצון (של”ה בית ה’ ד, א ואילך), ובסדר העולמות הוא בחי’ אצילות דכללות. וכיון שע”י עליית הרצון נתהוו הע”ס, נמצא שיש שם גם בחי’ פועל. וגם לפי המבואר במ”א (ראה המשך תרס”ו שם. ושי”ג) שגם קודם עליית הרצון שייך ענין ע”ס בכח – הרי בנוגע למדריגה זו מבואר בפרדס (שער ה) (שער סדר אצ”י) פ”ד – הובא בהמשך תרס”ו שם): „קודם אצילות הנאצלים הי’ הא”ס הפשוט בתכלית הפשיטות נעלם תכלית ההעלם.. והיו הספירות בכחם

ית' כד אתכפיא ס"א ואתהפך חשוכא לנהורא שיאיר
אור ה' אין סוף ב"ה במקום החשך והס"א של כל

כד אתכפיא ס"א ואתהפך
חשוכא לנהורא: זח"ב קכח, א.

יודעים בזה הוא, שכך עלה ברצונו ית' להיות נחת
רוח לפניו ית' כו"י¹⁰⁷.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ¹⁰⁸)

התכלית הוא עוה"ז התחתון: וכמאמר¹⁰⁹, סוף
מעשה עלה במחשבה תחלה, היינו שדוקא, סוף
מעשה" – עשי' בפועל, התהוות יש ממש – הוא
ש, עלה במחשבה תחלה, בבחי' פנימיות ועצמות
אוא"ס. וכמארו"ל¹¹⁰, „ארץ קדמה" (לשמים),
שהכוונה בזה – שהארץ קדמה במחשבה¹¹¹.

ורק בדיבור „שמים קדמו"י¹¹⁰, מפני שכך הוא סדר
הבריאה וסדר ההשתלשלות, שכדי שיהי' בחי' יש
ממש בעשי' בפועל – צ"ל תחלה התהוות השמים,
שהם העולמות הרוחניים (כללות ההשתלשלות,
ובפרט – עולמות בי"ע הרוחניים), שעיי"ז מצטמצם
ומתעלם האור ממדריגה למדריגה בריבוי צמצומים
והעלמות והסתרים, עד שיוכל להיות התהוות עולם
חומרי וגשמי, שאין בו שום גילוי אור ויש בו
תערובות רע כו'.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹¹²)

התכלית הוא עוה"ז התחתון: ומזה מובן שגם
באדם (שהוא „עולם קטן"י¹¹³) התכלית היא התחתון
שבו – לבושי הנפש, מחשבה דיבור ו(בעיקר) כח
המעשה, לימוד התורה וקיום המצוות בפועל.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ¹¹⁴)

התכלית הוא עוה"ז התחתון. . שיאיר אור ה'

הפורשים מן הים מיד מתים (ראה ע"ז ג, סע"ב), ואילו בעלמא
דאתגליא הם נפרדים ממקורם, היינו שהם בבחי' מציאות ואין
מקורם נרגש בהם כ"כ [בדוגמת ברואים שביבשה, שאף
שמקבלים חיותם מן הארץ, יכולים להיות נפרדים ממקורם].
103 ואזי יכולים להגיע ולהרגיש גם את מהות האור, והר"ע
„עולמך תראה בחייד" (ברכות יז, א). 104 במדבר רפ"י.
105 שה"ש ה, טו. 106 ויתרה מזו: כשם שאינו שייך הכרח
חי' (שיהי' הקב"ה מוכרח כביכול בבריאת העולמות) – כך אינו
שייך כלל טעם בזה. 107 ראה גם „לקוטי פירושים" לקמן ד"ה
שכך עלה. 108 סה"מ תרפ"ד ע' פו ואילך. 109 ע"פ פיוט
„לכה דודי". 110 ראה חגיגה יב, א. ב"ר ספ"א. תו"א בראשית
ב, ב. מקץ לב, ד. ובכ"מ. 111 ראה תו"א ויגש מג, ג ואילך.
תו"ח שם פט, א ואילך. ועוד. 112 המשך תרס"ו ע' יו"ד.
113 כי העולם נקרא „גוף גדול" והאדם נקרא „עולם קטן",
כדאיתא באדר"ג (ספליא) ש, כל מה שברא הקב"ה בעולם ברא
באדם". 114 אגרות קודש ח"ג ע' דש ואילך.

מאחר שהאור שבהם מוסתר ונעלם ואינו מאיר
בגילוי¹⁰¹, ועאכו"כ שאין האור האלקי מורגש בהם,
אלא התהוותם היא בדרך העלם והסתור הבורא
מהנברא, ועיי"ז נעשים בבחי' יש ומציאות.

ובעולמות בי"ע גופא – הנה התהוות עולמות בי"ע
הרוחניים היא באופן שנרגשת ומושגת בהם עכ"פ
המציאות דאלקות, ולכן אינם בבחי' יש ומציאות
ממש (היינו שעכ"פ אינם בבחי' פירוד)¹⁰²; משא"כ
בעוה"ז התחתון – הרי גם המציאות דאלקות אינה
נרגשת, והנבראים שבו (לפי אופן התהוותם) הם
בבחי' יש ומציאות ממש, שהם נפרדים ממקורם, ורק
ע"י עבודה ויגיעה עצומה במאד מאד (בבחי' רתם
דוקא, ולא שמוכרחים בזה, כמו בעולמות העליונים
שהאור הוא בגילוי) יש באפשרותם להשיג ולהרגיש
את האור האלקי¹⁰³.

ומכל הנ"ל נמצא שאין שום טעם שכלי על בריאת
העולמות (ובפרט – עוה"ז התחתון), אלא הבריאה
היא מצד ענין התאוה („נתאוה הקב"ה כו"י") בלבד.
וכמארו"ל¹⁰⁴ עה"פ¹⁰⁵ „שוקיו עמודי שש" – „שוקיו
זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראותו", היינו
שהבריאה היא מצד התשוקה בלבד, ואין אנו יודעים
טעם שכלי בזה¹⁰⁶.

וזהו ביאור לשון אדה"ז כאן – דכיון ש,תכלית
השתלשלו' העולמו'. . הוא עוה"ז התחתון, הרי אין
אנו יודעים טעם שכלי ע"ז כלל, וכל מה שאנו

הגילוי שבאצ"י הוא בבחי' אור וגילוי [וכמאמר „אבא עילאה
מקננא באצ"י" (ראה סה"מ תרצ"ו ע' 119. וש"נ), היינו שבאצ"י
הוא גילוי החכמה (בחי' יו"ד דשם הוי), שהיא „אחד האמת" שבה
שורה אוא"ס (כנ"ל פ"ה בהגה"ה), והיא בבחי' תוקף האור
והגילוי ומיעוט הכלים, וכידוע (ראה בארוכה „לקוטי פירושים"
לעיל פ"ה ד"ה פ"י וטעם. וש"נ) שבספירת החכמה גם הכלי הוא
בבחי' אור]. 101 ואף שאור הנשמה דבי"ע הוא בחי' האלקות
דכלים דאצ"י (ראה ע"ח שער מד (שער השמות) פ"א ואילך. לקמן
אגה"ק ס"ה. ס"כ. קו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח. ועוד). מ"מ אין
זה שמהות אור הכלים דאצ"י מאיר ומתגלה בכלים דבי"ע, אלא
הוא בהעלם, וכמאמר התיקונים (שם) שעולם הבריאה „לאו איהו
וחיהוה וגרמוהי חד". 102 וזוהו גופא יש חילוקי מדריגות,
כמו החילוק בין עלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא (ראה תו"א
בשלח סב, ב. ובכ"מ) – שבעלמא דאתכסיא הנבראים מובלעים
במקורם וכל חיותם היא הרגש החיות דאלקות [בדוגמת ברואים
שבים, שהם בלועים במקורם, וכל חיותם היא המים, ודגים

ליקוטי אמרים

פרק לו

תעט

עו"הו כולו ביתר שאת ויתר עז ויתרון אור מן החשך
מהארתו בעולמות עליונים שמאיר שם ע"י לבושים

ויתרון אור מן החשך: ע"ד
לשון הכתוב – קהלת ב, יג.

שכך עלה ברצונו ית' להיות נחת רוח לפניו ית'
כד אתכפיא ס"א ואתהפך חשוכא לנהורא ..
ויתרון אור מן החשך: כלומר:

התהוות הבריאה (כולל – זה שיש, נחת רוח לפניו
ית' כד אתכפיא ס"א ואתהפך חשוכא לנהורא) היא
– לכל לראש – רק מפני „שכך עלה ברצונו ית'”
("נתאוהה הקב"ה כו"), תאוה שלמעלה מטעם¹²¹;
אבל אעפ"כ, מה שעלה ברצונו הוא – שתהי' מעלה
בהענין דאתכפיא ואתהפכא („ויתרון אור מן
החושך"), היינו שהענין ד„נתאוהה” יומשך ויתלבש
גם בטעם¹²², כדי שגם דרגת האלקות שלמעלה
מהבריאה תחזור במציאות האדם והבריאה מצד
ענינם הם.

ומ"מ, כיון שההתחלה היא מענין של „תאוה”, הרי
גם לאחרי שנמשך בטעם – נרגש בהטעם עצמו
שזהו ענין שלמעלה מטעם (וכלשון המובא בכ"מ¹²³
– „הטעם מפני מה נתאוהה אין אנו יודעים כו").

ולכאורה צריך לומר שביאור זה הוא בדרגא אחרת
מהענין ד„נתאוהה” שלמעלה מהטעם המבואר
בכ"מ¹²⁴, כי הענין המבואר שם הוא שגם לאחרי
שנתאוהה להיות לו דירה בתחתונים אין „מעלה”
בהדירה, וענינה הוא רק שכך נתאוהה.

(כ"ק אדמו"ר¹²⁵)

להיות נחת רוח לפניו ית': דיוק הלשון „לפניו” –
בחי' תענוג עצמי דבחי' פנימיות ועצמות א"ס, ע"ד
„נחת רוח לפני שאמרתיו כו”¹²⁶.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹²⁷)

כד אתכפיא ס"א ואתהפך חשוכא לנהורא
שיאיר אור ה' .. במקום החשך והס"א של כל
עוה"ז כולו ביתר שאת ויתר עז ויתרון אור מן
החשך .. בדכתיב ולא יכנף עוד מוריד [פ']
שלא יתכסה ממך בכנף ולבוש] .. וכתוב כי עין
בעין יראו וגו' וכתוב לא יהיה לך עוד השמש
לאור יומם וגו': ג' הלשונות „ביתר שאת”, „ויתר

טעם – אין צורך ב„תאוה”. (123) סה"מ הי"ש ע' 18. תש"ח
ס"ע 111 ואילך. ועוד. (124) המשך תרס"ו ריש ע' יא.
ועוד. (125) תר"מ סה"מ טבת ע' רכז הערה 32. התוועדיות
תש"ג ח"ב ע' 313 והערה 64. (126) תוי"כ ופרש"י ויקרא א, ט.
ספרי ופרש"י פינחס כה, ת. ועוד. (127) סה"מ עת"ר ס"ע
רצד ואילך.

אין סוף ב"ה במקום החשך והס"א של כל
עוה"ז כולו ביתר שאת ויתר עז ויתרון אור מן
החשך מהארתו בעולמות עליונים שמאיר שם
ע"י לבושים והסתר פנים כו': כי אף שכללות ענין
הגילוי הוא בעולמות העליונים דוקא (כנ"ל¹¹⁵), מ"מ
גילוי זה הוא בבחי' הסתר פנים ע"י הלבושים, כדי
שיתקבל האור בכל עולם ועולם בפנימיות ולפי
ערכו (דלא כעולם התחתון, ששם הוא העלם והסתר
גמור).

משא"כ ע"י העבודה בתומ"צ בעולם התחתון (שבו
ישנה מעלת „ויתרון האור מן החושך”) פועלים
שתהי' התגלות העצמות, היינו שההמשכה תהי'
מפנימיות ועצמות אוא"ס ב"ה, שאין בה התחלקות
מעלה ומטה כלל, והיא למעלה מעלה אפילו
מהגילוי שמאיר בעולמות העליונים (שעכ"פ יש
בהם התחלקות מדריגות), ועאכו"כ – מהגילוי
ד„ממלא כל עלמין” (שהוא בחי' הארה בכלל,
ובהארה זו גופא יש חילוקי מדריגות בין העולמות,
עד שבעולם התחתון היא בבחי' העלם והסתר
לגמרי). וגילוי זה עיקרו למטה דוקא.

(כ"ק אדמו"ר מוהר"י¹¹⁶)

התכלית הוא עוה"ז התחתון .. שיאיר אור ה'
.. במקום החשך והס"א של כל עוה"ז כו': ואף
שעוה"ז נקרא „תחתון” מצד היותו „תחתון” .. בענין
הסתר אורו ית'” (וא"כ איך תושלם הכוונה ד„דירה
בתחתונים” לעת"ל, כש"יאיר אור ה'” בעוה"ז) –
מ"מ, מכיון שגם אז לא יתבטל הצמצום (שורש
וסיבת ההסתר דעוה"ז הגשמי), ומה שעוה"ז הגשמי
יהי' דירה לו ית' הוא ע"י הפיכת חושך הצמצום
(גופא) לאור¹¹⁷ [שענין זה (הפיכת החושך לאור)
אינו יכול להיות מצד ה„גדרים” ד„אור וחושך” (שהרי
הם הפכים), אלא רק בכח העצמות¹¹⁸] – נמצא
שמצד ה„גדרים” ד„עולם” יהי' „תחתון” גם אז¹¹⁹.

(כ"ק אדמו"ר¹²⁰)

(115) „לקוטי פירושים” ד"ה תכלית (הא"). (116) סה"מ תרפ"ד
ע' צב. (117) המשך תער"ב ח"ב ע' תתקל. ע' תתקלב.
(118) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שמו, א ואילך. (119) וראה
לקו"ש ח"ב ע' 75 הערה 30. (120) לקו"ש חט"ו ע' 89 בשוה"ג
להערה 40. (121) ראה גם „לקוטי פירושים” לעיל ד"ה תכלית
(הב). (122) ולא להיפך, שהרי אם ההתחלה היא מענין של

והסתר פנים המסתירים ומעלימים אור א"ס ב"ה שלא יבטלו במציאות. ולזה נתן הקב"ה לישראל את התורה שנקר' עוז וכח וכמארו"ל שהקב"ה נותן כח בצדיקים לקבל שכרם לעתיד לבא שלא יתבטלו במציאות ממש באור ה' הנגלה לעתיד בלי שום לבוש

התורה שנקר' עוז: מכילתא בשלח טו, ב. ויקר' פלא, ה. ספרי ברכה לב, ב.

לעד"135 שההמשכה שממשיכים עתה ע"י הצדקה (ועד"ז ע"י כל המצוות) עומדת באצ"י בפני"עצמה, היינו שאינה מאירה בגילוי¹³⁶, ורק לעת"ל תבוא לידי גילוי למטה.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹³⁷)

ביתר שאת ויתר עוז מהארתו בעולמות עליונים כו': אולי הכוונה בזה לתרץ הקושיא הידועה, דאין לברוא דבר גדול ונעלה אך ורק בשביל דבר קטן ממנו. ולזה מבאר, שהתכלית היא שעוה"ז ייעשה (ע"י העבודה, שרק בעולם מלא קליפות אפשרית היא) "ביתר שאת כו" מהעולמות העליונים.

(כ"ק אדמו"ר¹³⁸)

ולזה נתן הקב"ה לישראל את התורה שנקר' עוז וכח וכמארו"ל שהקב"ה נותן כח בצדיקים לקבל שכרם לעתיד לבא שלא יתבטלו במציאות ממש באור ה' .. וגם כבר היה לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה .. כמארו"ל שעל כל דיבור פרוחה נשמתו כו' אלא שהחזירה הקב"ה להן בטל שעתיד להחיות בו את המתים והוא טל תורה שנקרא עוז: ענינו של "עוז וכח" זה – שכדי שיהי' בנבראים ביטול מצד השגת אוא"ס ב"ה (היינו שיושג בהם הגילוי ד"אתה הוא ה' לבדך"¹³⁹ ואפס זולתו, ו"כולא קמי' כלא חשיב") ולא יסתיר עליהם היש, ולא ידך היש יישאר במציאותו (היינו שיהי' בחיצוניותו כמו שהוא בבחי' ב"ע ולא כמו באצילות), ולא יתבטל ממהותו מצד גילוי זה – נצרך כח נעלה יותר מהכח הנצרך לעצם התהוות הנבראים (שגם היא בכח א"ס ב"ה בלבד, ש"הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין"¹⁴⁰).

תניא פ"מ (בהגהה הב'). סה"מ תרנ"ח ע' לג. (135) תהלים קיא, ג. (136) ואין להקשות לפ"ז מהי התועלת מההמשכה הנמשכת באצ"י, דודאי הארה מהמשכה זו מאירה שם, שהרי גם בג"ע נהנין הנשמות מזיו תורתן ועבודתן (כדלקמן פל"ט), וגם למטה נמשכת ממנה הארה בבחי' מקיף. (137) סה"מ עט"ר ע' פב. וראה גם תו"מ סה"מ שבט ע' רסז. (138) שיעורים בספר התניא ע' 432 הערה 4. (139) נחמ"ט, ו. (140) לקמן אגה"ק סיכ.

עוז", "ויתרון אור מן החשך" – י"ל שהם כנגד אתכפיא ואתהפכא דשלש קליפות הטמאות.

וגם י"ל שהם כנגד מחשבה דיבור ומעשה (שבהם הוא קיום כל התורה והמצוות): "שאת" – בחי' לאה¹²⁸, מחשבה; "עז" – בחי' דיבור, רחל¹²⁹; "ויתרון אור מן החשך" – בחי' מעשה. והם הבריור ואתהפכא של ג' הדברים, "תהו ובהו וחשך", שהם ב"ארץ"¹³⁰, דהיינו עוה"ז.

וכנגד ג' לשונות אלו הם ג' הלשונות "כל", "עוה"ז" ו"כולו" (דלכאורה הול"ל רק "של עוה"ז), וכן ג' הפסוקים ("ולא יכנף עוד מוריך גו", "כי עין בעין יראו גו", "ונגלה כבוד ה' וגו'") שמביא לאח"ז.

וגם י"ל שג' הפסוקים הם כנגד הבריור והאתהפכא של ג' מלכים הראשונים דתהו – דעת, חסד וגבורה – שבאו אורותיהם מגולים¹³¹, בלי לבוש [ע"ד תוכן פסוקים אלו – "ולא יכנף עוד מוריך" ("פי' שלא יתכסה ממך בכנף ולבוש"), "ונגלה כבוד ה'"].

והכל עולה בקנה אחד, כמובן.

(מוהר"וי"צ אבי כ"ק אדמו"ר¹³²)

שיאר אור ה' אין סוף ב"ה במקום החשך והס"א של כל עוה"ז כולו ביתר שאת ויתר עוז .. מהארתו בעולמות עליונים שמאיר שם ע"י לבושים והסתר פנים כו': משמע שגילוי אור א"ס שע"י תומ"צ בלי צמצום ובלי העלם הוא למטה דוקא, משא"כ למעלה בעולמות עליונים גם הגילוי שע"י תומ"צ הוא ע"י צמצום והעלם.

ואף שכל ההמשכות עכשיו הן להוסיף אורות באצילות¹³³ – הרי מבואר¹³⁴ בענין "צדקתו עומדת

(128) ראה ע"ח שער לח (שער לאה ורחל) פ"ז. (129) ראה גם לקוטי לוי"צ לתניא ע' לח. (130) בראשית א, ב. (131) ע"ח שער ט (שער שבירת הכלים) פ"ב. שער ההקדמות דרוש בסדר ירידת ז' מלכים ונפילתם. (132) לקוטי לוי"צ לתניא ע' טו. (133) ראה פ"ח בהקדמה. ע"ח של"ט (שער מ"ן ומ"ד) דרוש יא סט"ז. לקמן קו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח. ובכ"מ. (134) סה"מ תרמ"ב ע' שיב ואילך. וראה גם סה"מ תרל"ט ח"א ע' מז (וש"ב).

ליקוטי אמרים

פרק לו

תפא

ולא יכנף עוד מוריד וגו':
ישע"י ל, כ. כי עין בעין
יראו וגו': שם נב, ח. לא
יהיה לך עוד השמש לאור
עולם וגו': שם ס, יט. כי ה'
יהיה לך לאור עולם: שם, כ.

כדכתיב ולא יכנף עוד מוריד [פי' שלא יתכסה ממך
בכנף ולבוש] והיו עיניך רואות את מוריד וכתוב כי
עין בעין יראו וגו' וכתוב לא יהיה לך עוד השמש לאור
יומם וגו' כי ה' יהיה לך לאור עולם וגו'. ונודע שימות
המשיח ובפרט כשיהיו המתים הם תכלית ושלמות

ולזה נתן הקב"ה לישראל את התורה שנקר' עון
וכח .. שלא יתבטלו במציאות ממש באור ה'
הנגלה לעתיד כו': לפי שהתורה גופא היא בחי'
עצמות א"ס (באיזה אופן שנבאר ענין זה – אם מצד
היותה בחי' חכמה¹⁵⁴ או מצד היותה בחי' תענוג¹⁵⁵),
ולכן ביכלתה לקבל בחי' העצמות, ועל-ידיה יש בכח
נש"י ג"כ לקבל בחי' עצמות א"ס בפנימיותם מבלי
שיתבטלו במציאותם.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹⁵⁶)

התורה שנקר' .. כח: עיין ברכות סג, א¹⁵⁷.

(כ"ק אדמו"ר¹⁵⁸)

וכמארז"ל שהקב"ה נותן כח בצדיקים לקבל
שכרם: עיין סנהדרין ק, ב¹⁵⁸.

(כ"ק אדמו"ר¹⁵⁹)

שלא יתבטלו במציאות ממש: היינו שלא יהי' חיו'
ע"ד „הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ביניהן
ושרפו"¹⁵⁹, אלא יהיו בבחי' ביטול (בעודם
במציאותם).

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹⁶⁰)

כדכתיב ולא יכנף עוד מוריד .. וכתוב כי עין בעין
יראו וגו' וכתוב לא יהיה לך עוד השמש לאור
עולם וגו': הטעם שמביא ג' כתובים¹⁶¹ – אולי כנגד
כללות הצמצומים (שלא יסתירו לעת"ל), ש„דרך
כלל הם שלשה מיני צמצומים עצומים כלליים"¹⁶².

(כ"ק אדמו"ר¹⁶³)

לולא לבוש המעלים – הרי מצד אוא"ס ב"ה כולא קמי' כלא
וכאין, ואין שייך ענין המלוכה. (153) אוה"ת אחרי ע' תקסג
ואילך. (154) המשך תערוב ח"א פרכ"ח ואילך. (155) שם
פקפ"ג ואילך. (156) שם פקע"ה. (157) ושם: „כל המרפה
עצמו מדברי תורה אין בו כח לעמוד ביום צרה". (158) ושם:
„כתיב (ישע"י סו, כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי
תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר, והלא
אדם מושיט אצבעו באור בעוה"ז מיד נכוה, אלא כשם שנותן
לקבל טובתו". (159) סנהדרין לח, ב. (160) סה"מ תרס"ג ע'
נח. (161) ראה גם „לקוטי פירושים" לעיל ד"ה כד אתכפיא.
(162) לקמן פמ"ט.

והראי' לזה – ממארז"ל¹⁴¹ „קשה לזווגם כקריעת ים
סוף", שמזה מובן שקריעת ים סוף היא „קשה":

לכאורה אינו מובן – הרי עצם בריאת הים והיבשה
(ובריאת שמים וארץ בכלל) אינה קשה אצל השי"ת
(ממארז"ל¹⁴² „לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את
עולמו", אלא „הכל במאמר עשה"¹⁴³, כמ"ש¹⁴⁴ „כי
הוא אמר ויהי"), ואיך אפשר שקרי"ס, שכל ענינה
הוא „הפך ים ליבשה"¹⁴⁵, תהי' „קשה".

והביאור בזה: „ים" ו„יבשה" ענינם עלמא דאתכסיא
ועלמא דאתגליא¹⁴⁶, בחי' יחודא עילאה ויחודא
תתאה. ושתי בחינות אלו, בהיותן כל אחת לבדה – אין
זה קשה אצל השי"ת; אבל שיהי' התחברות ים ויבשה,
„ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים"¹⁴⁷, היינו
שנבנראים עצמם יהי' הביטול כמו בדרגת „אתה
הוא ה' לבדך" – זהו „קשה"¹⁴⁸, היינו שכח זה אינו
נמצא בספירת המלכות מצ"ע, אלא הוא כח הנמשך
מעתיק, כמארז"ל¹⁴⁹ „קריעת ים סוף בעתיקא תליא".

וזהו מ"ש¹⁵⁰ „לבש ה' עוז התאזר אף תכון תבל כל
תמוט": כדי שיהי' „תכון תבל", שהו"ע הזיכור
(כמ"ש¹⁵¹ „כונן שמים בתבונה"), היינו שנמשך גילוי
אלקות בעולם, ומ"מ יהי' באופן ד„בל תמוט",
שיתקיימו הנבנראים במהותם בחיצוניות ולא יהי' הכל
אצי' – הרי זה ע"י „לבש ה' עוז התאזר", שהו"ע הלבוש
המאזר שיש להשי"ת כביכול¹⁵², הנקרא „עוז".

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁵³)

(141) סוטה ב, א. וש"נ. (142) בר פ"ג, ב. פי"ב, יו"ד.
(143) נוסח פיוט „אמרו לאלקים" ליהכ"פ. (144) תהלים לג,
ט. (145) שם סו, ו. (146) ראה גם תו"א בשלח טב, א. ובכ"מ.
(147) בשלח טו, יט. (148) ועד"ז הוא מה שנתקשה משה
בקידוש החודש (ראה מכילתא ופרש"י בא יב, ב. מנחות כט, א),
כי מולד הלבנה הו"ע יחוד שמשא וסיהרא, שהוא „קשה".
(149) זח"ב נב, ב. (150) תהלים צג, א. (151) משלי ג, יט.
וראה זח"א רז, א. (152) נוסף על הלבוש ד"ה/מלך גאות לבש"
(שבתחילת הפסוק). דקאי על ספירת המלכות, שהיא בחי' לבוש
המנועלים ומסתירי, להוות יש מאין, היינו שיהי' יש ודבר נפרד
בידיעתו, וכשיקבל עול מלכות שמים ויהי' בבחי' ביטול היש –
זהו ענין המלוכה, היינו שהמאציל ב"ה הוא מלך על עם (משא"כ

בריאות עולם הזה שלכך נברא מתחילתו*
וגם כבר היה לעולמים
מעין זה בשעת מתן תורה
כדכתי' אתה הראת לדעת
כי ה' הוא האלהים אין

כמ"ש בלקוטי תורה מהאר"י
ז"ל: עה"פ ישעי' נד, יו"ד.
אתה הראת לדעת וגו':
ואתחנן ד, לה.

הגהה

(וקבלת שכר עיקרו באלף
השביעי כמ"ש בלקוטי תורה
מהאר"י ז"ל):

ומכופל עד שהוא מלא קליפות וס"א שהן נגד ה'
ממש", היינו שההעלם וההסתר שבעולם הוא מצד
עצם מציאותו¹⁶⁸ – נמצא, שהגילוי דימות המשיח
ותחיית המתים הוא כמו דבר נוסף על עצם מציאותו
[כי אף שגילוי זה הוא תכלית בריאתו, כדי
שמההעלם והסתר יבוא גילוי נעלה יותר (יתרון
האור מן החושך)] – הרי תכלית זו אינה ניכרת
בעולם עצמו, שגדרו מצד בריאתו הוא העלם, היפך
הגילוי], ולא מצד מציאות העולם עצמו.

ולכן מוסיף אדה"ז "שלכך נברא מתחילתו" –
שבריאת העוה"ז היתה מלכתחילה באופן שתשתקף
בו כוונה ותכלית זו, עיי"ז שההעלם עצמו מעורר
(ונעשה "כלי" ל) אור נעלה יותר¹⁶⁹, ועיי"ז מוסבר איך
שהגילוי דימות המשיח ותחיית המתים יהי'
במציאות עוה"ז גופא.

(כ"ק אדמו"ר¹⁷⁰)

ימות המשיח ובפרט כשיחיו המתים הם תכלית
ושלימות בריאות עולם הזה .. וקבלת שכר
עיקרו באלף השביעי: משמע שבזמן תחיית המתים
יהי' שלימות ענין המצוות (שלכך נברא העולם –
בשביל התורה וכו'). וצע"ק ממארז"ל¹⁷¹ "מצוות
בטלות לעתיד לבוא", דקאי על זמן תחה"מ¹⁷².

והביאור בזה – בשני אופנים:

א) י"ל שהמבואר כאן הוא לשיטת הרשב"א וחיידושי
הר"ן¹⁷³ שאין מצוות בטלות לתחה"מ¹⁷⁴.

ב) גם לפי הפירוש שבטלות לתחה"מ (ועאכו"כ
באלף השביעי¹⁷⁵) – הרי מבואר בכ"מ¹⁷⁶ שהפירוש
בזה הוא ש,המשכת המצוות עכשיו הוא באין ערוך
לגבי המשכה דלעתיד כו', וע"כ יהיו בטלים בבחי'

170) לקו"ש חיי"ז ע' 95 ואילך. (171) נדה סא, ב. (172) כפירוש
התוס' נדה שם (ד"ה אמר). וכ"ה לקמן באגה"ק סוסכ"ו. (173) נדה
שם (הובאה גם בס' סדרי טהרה שם). (174) וכ"ה בלקו"ת דרושים
לר"ה נט, ד. (175) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' רפו. שער
התשובה לאדהאמ"צ ח"ב פ"ב (צו, ג ואילך). סהמ"צ להצ"צ מצות
עבד עברי (דרמ"צ פג, א). (176) המשך תערוב ח"ג ע' ארעט.
וראה שם ח"א פקצ"ג. אוה"ת בשלח ע' תעו ואילך. עקב ע' תקו.

ולא יכנף עוד מוריד [פ"י שלא יתכסה ממך
בכנף ולבוש]: י"ל הדיוק בזה – שאפילו כיסוי של
לבוש בלבד [שניכר בו שאינו אלא ספ"ל לאדם
המלוכש בו ובטל אליו (ועד שהלבוש עצמו הוא לפי
מדת האדם), ועאכו"כ כשהמלוכש בו הוא "מוריד"],
ובלבוש גופא כנף בלבד [שאינו אלא קצהו של
הלבוש] – גם כיסוי כזה לא יהי' לעת"ל, אלא
תכלית הגילוי.

(כ"ק אדמו"ר¹⁶³)

ולא יכנף עוד מוריד [פ"י שלא יתכסה ממך
בכנף ולבוש] והיו עיניך רואות את מוריד:
כלומר: אף שגם לעת"ל תהי' המציאות ד"כנף" –
כל סדר השתלשלות, מעשה מרכבה, עשר ספירות,
עד לספירות אין קץ – מ"מ לא יסתיר ה"כנף" על
"מוריד", אלא "והיו עיניך רואות את מוריד".

(כ"ק אדמו"ר¹⁶⁴)

לא יתכסה ממך בכנף ולבוש: ואין זה בסתירה
לכך ש"המלך אין רואים אותו כשהוא ערום"¹⁶⁵ –
כי לעתיד לבוא יהי' תכלית הביטול באופן שהאדם
אינו שום מציאות לעצמו, וכל מציאותו היא
מציאות המלך, ולכן לא שייך לומר "רואים אותו",
כיון שנעשה חלק מן העצם.

(כ"ק אדמו"ר¹⁶⁶)

שלכך נברא מתחילתו: יש לבאר טעם הוספת
תיבות אלו:

ע"פ האמור לעיל, שהתהוות עוה"ז היא "ע"י ריבוי
הלבושים המסתירים .. עד שנברא¹⁶⁷ עוה"ז הגשמי
והחומרי ממש, והוא התחתון במדרגה שאין תחתון
למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וחושך כפול

163) תו"מ תשמ"ט ח"א ע' 44 הערה 78. ח"ב ע' 78 הערה 108.
164) שם ע' 79 הערה 109. (165) סנהדרין כב, א. (166) תו"מ
תשמ"ז ח"ב ע' 230 הערה 94. (167) ולא "שנעשה", היינו שכבר
בהתחלת התהוותו הוא "עוה"ז הגשמי כו" (ולא שגשמיותו
וחומריותו הן דבר נוסף על מציאותו). (168) ומטעם זה נקרא
בשם "עולם" – לשון העלם (לקו"ת שלח לו, ד. וראה ביאורו
להצ"צ ע' שנה). (169) ראה גם, לקוטי פירושים" לקמן פ"ז.

ליקוטי

פרק לו

אמרים

תפג

לפניך כמצות רצונך", ש"עיקר היום לעשותם ותכלית השלימות של המעשה יהי' בימות המשיח"¹⁸⁷.

משא"כ ה"שכר מצוה מצוה" דאלף השביעי – אולי יש לומר שהוא למעלה מכל גדר עוה"ז ומעבודה דעוה"ז בבירור הגשמיות וטוב ורע¹⁸⁸, אבל גם שכר זה ענינו שלימות (ואדרבה – שלימות שלא בערך) בקיום המצוות עצמן. ועצ"ע.

(כ"ק אדמו"ר¹⁸⁹)

ימות המשיח ובפרט כשיחיו המתים הם תכלית ושלמות בריאות עולם הזה שלכך נברא מתחילתו וגם כבר היה לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה .. מפני גילוי רצונו ית' בעשרת הדברות שהן כללות התורה שהיא פנימיות רצונו ית' וחכמתו .. כמארו"ל שעל כל דיבור פרתה נשמתן כו' אלא שהחזירה הקב"ה להן בטל שעתיד להחיות בו את המתים והוא טל תורה .. כמארו"ל כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו: ביאור ענין "טל תורה" ושייכותו להגילוי דלעתיד לבוא – "תכלית ושלמות בריאות עולם הזה שלכך נברא מתחילתו":

איתא בתו"א¹⁹⁰ בענין מה ש"התורה היא פירוש וביאור המצוות", שהתורה היא בחי' פנימיות חכמה (חכמה סתימאה), שבה מלוכש גבורה דעתיק יומין, שהיא בחי' קו המדה¹⁹¹ (כענין התהוות חכמה דאצילות מח"ס, שהיא ע"י מזל ונוצר, בחי' שערות דא"א¹⁹²), משא"כ המצוות [אף שהן בחי' חיצוניות הכתר דא"א, מ"מ] הן בחי' גולגלתא דא"א, כתר שבכתר, שבו מלוכש חסד דעתיק יומין, שהוא למעלה מבחי' קו המדה¹⁹³. ולכן, "רחבה מצותך (דוקא) מאד"¹⁹⁴, שדוקא המצוות הן בחי' בלי גבול (מאד העליון), משא"כ התורה – "יש לה סיקוס"¹⁹⁵ (גבול), שהוא הקו הנ"ל, שלמעלה ממזלות דא"א.

189 (לקו"ש חכ"ט ע' 142 (והערה 42). תו"מ תשמ"ט ח"ד ע' 165 (והערה 31). 190) ביאור הא' לדה' יביאו לבוש מלכות (מג"א צא, סע"ב ואילך). 191) ראה זח"ג רלג, א. ת"ז ת"ה (יט, א). מאו"א אות בי"ת סי"ב. תו"א שמות נג, ב ואילך. (הוספות) קו, ד ואילך. ועוד. 192) ראה זח"ג רפט, ב (באד"ר). ע"ח שער הכללים פ"ה. ש"יג (שער א"א) ספ"ט. ש"יד (שער א"א) פ"ג. ספ"ח. שט"ז (שער הולדת א"א וזו"ן) פ"ו. לקו"ת ברכה צה, סע"ב ואילך. אוה"ת חיי שרה ח"ז תתתי, א ואילך. המשך תער"ב ח"א פרי"ד. 193) ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' קל. תקע"א ע' עו. ועוד. 194) תהלים קיט, צו. וראה לקמן אגה"ק סי"ז. 195) בב"ר רפ"י: "לכל יש סיקוסים .. חוץ מדבר אחד שאין לו סיקוסים, ואי זו זו התורה". אבל בעיובין כא, א: "כל העולם

העדר תפיסת מקום כו" (כשרגא בטיהרא), היינו שגם אז יהי' קיום המצוות (ולא יתבטלו ח"ו), אלא שיהיו בשלימות נעלית יותר.

(כ"ק אדמו"ר¹⁷⁷)

ימות המשיח ובפרט כשיחיו המתים הם תכלית ושלמות בריאות עולם הזה .. וקבלת שכר עיקרו באלף השביעי: ואף שארו"ל¹⁷⁸ "למחר לקבל שכרם", דקאי על תחה"מ שלאחר ימות המשיח¹⁷⁹ – אפ"ל שהן ב' מדרגות בשכר: "למחר לקבל שכרם" (בתחה"מ) – הו"ע "שכר מצוה מצוה"¹⁸⁰, "הגורם שכר המצוה היא המצוה בעצמה"¹⁸¹, דהיינו גילוי מהות "תרי"ג ארחין דגולגלתא"¹⁸², שהם מבחי' כתר; ומאחר שא"ס ב"ה כשמו כן הוא, שאין לו קץ ותכלית, והוא למעלה מעלה גם מבחי' כתר ורצון – תהי' לאח"ז עוד עלי, והו"ע קבלת השכר באלף השביעי.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁸³)

ביאור החילוק בין השכר ד"ימות המשיח ובפרט כשיחיו המתים" לעיקר קבלת השכר, שהוא "באלף השביעי" – בשני אופנים:

א) בימות המשיח ותחה"מ – מאחר ש"הם תכלית ושלמות בריאת עוה"ז", הרי השכר שבהם הוא באופן ד"שכר מצוה מצוה"¹⁸⁰, היינו שאין זה שכר צדדי, דבר נפרד מהעבודה, אלא הוא תוכן העבודה גופא – "רווח" הבא מהעבודה עצמה (קיום התומ"צ בזמן הזה). משא"כ השכר דאלף השביעי – הוא לאחרי (ולמעלה מ)כל גדר של עבודה¹⁸⁴.

ב) בימות המשיח ותחה"מ תהי' השלימות ד"שכר מצוה מצוה" בקיום התומ"צ בעוה"ז, היינו שתיתוסף שלימות (בכמות ובאיכות) בקיום המצוות¹⁸⁵ (שלכך נברא העולם – בשביל התורה כו'), שעל-ידן נעשה צוותא וחיבור עם הקב"ה. וכמאמר¹⁸⁶ "ושם נעשה

177) אגרות יקודש ח"ב ע' סט הערה 9. תו"מ תשמ"ט ח"ד ע' 165 הערה 31. 178) עירובין כב, א. 179) ראה לקו"ת שלח מו, ד. ועוד. 180) אבות פ"ד מ"ב. 181) לקמן רפ"ז (בנוגע ל"תכלית השלימות הזה של ימות המשיח ותחיית המתים"). וראה גם לקמן פל"ט. 182) זח"ג קכט, א ובביאור האריז"ל שם. וראה לקו"ת פ' ראה כא, ד. משנת חסידים מסכת אריך אנפין ספ"ד. סה"מ תרפ"ט ע' 5. 183) אוה"ת יחי תתשלד, ב. 184) ראה שער התשובה שם. 185) ראה לקו"ש ח"ח ע' 277 ואילך. חל"ג ע' 87 ואילך. 186) נוסח תפלת מוסף. 187) תו"א יחי מו, א ואילך. וראה תו"ח שם צה, א ואילך. המשך וככה תר"ז פ"ז ואילך. 188) ראה שער התשובה שם. וראה "לקוטי פירושים" לקמן ד"ה וקבלת שכר (הא').

בריאות: לכאורה צ"ל „בריאת”. וכ"ה בכמה דפוסים²¹².
(כ"ק אדמו"ר²¹³)

הגהה: חצאי העיגול – מיותרים, כנ"ל פ"א²¹⁴.
(כ"ק אדמו"ר¹⁶⁷)

וקבלת שכר עיקרו באלף השביעי: היינו שאז יהי עיקר התגלות האורות העליונים הנמשכים ע"י המצוות מהתלבשותם והתעלמותם במצוות הגשמיות.
(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²¹⁵)

ומה שארז"ל²¹⁶, „שית אלפי שנין הוי עלמא וחד חרוב” (ולפעמים משמע שהכוונה „חד חרוב” ממש, כדפרש"י²¹⁷, „שעתיד העולם להיות חרב ואין אדם וכל המלאכות שובתות”) – צ"ל שהכוונה היא „וחד חרוב” מהמלאכות הגשמיות, שאין שייך אז חרישה וזריעה כו' כיון ש„אין בו לא אכילה ולא שתי”²¹⁸, אבל עונג הנשמות יהי אז ביתר שאת.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²¹⁹)

וקבלת שכר עיקרו באלף השביעי: ואין ב„איחור” השכר עד אלף השביעי משום „בל תלין”, כי ענינו של אלף השביעי הוא קבלת השכר על כללות ענין העבודה דכל „שית אלפי שנין”, ששת ימי המעשה (כולל – ימות המשיח ותחא"מ).

(כ"ק אדמו"ר²²⁰)

וקבלת שכר עיקרו באלף השביעי: להעיר מלקו"ת בהר מב, א²²¹.

(כ"ק אדמו"ר¹⁶⁷)

וגם כבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה כו': כוונת אדה"ז בהוספה זו – י"ל בשני אופנים: א) כוונתו להוסיף ביאור איך בכחנו לפעול גילוי זה ע"י „מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות”²²² –

שט. ע' שיו. אוה"ת בראשית מ, סע"ב. ר"פ ויגש. ואתחנן ס"ע רמז ואילך. ע' רעו ואילך. ע' רפ. ע' שב ואילך. (209) סכ"ו. (210) שבת פח, א. (211) סה"מ תרל"ו ח"ב ע' רמז ואילך. (212) ראה גם „תניא בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים, שינויי נוסחאות” ע' תשלד. (213) לקו"ש ח"ה ע' 244 הערה 32. חכ"ד ע' 93 בשוה"ג להערה 49. חכ"ט ע' 142 בשוה"ג להערה 42. (214) „לקוטי פירושים” שם ד"ה הגהה. (215) אוה"ת תזריע ע' תצג. (216) ר"ה לא, א. סנהדרין זו, א. (217) ר"ה שם. (218) אדר"נ ספ"א. (219) יהל אור ע' תרלב. (220) לקו"ש חכ"ט ע' 142 הערה 42. (221) ושם: „נודע דעיקר קבול השכר הוא בזמן תחיית המתים, וכמארז"ל (אבות ספ"ב) ודע שמתן שכרן של צדיקים לע"ל, שאם הפי' על הגי'ע, מהו ל' לעתיד, הלא הגי'ע ישנו גם עתה לנשמות בצאתם מן הגוף, אלא בודאי קאי על תחי"ה, לפי שזהו עיקר השכר ועליית הנשמות, וגי'ע אינו אלא לפי שעה עד התחי". (222) כמבואר בהמשך הענין – לקמן רפ"ז.

והנה מבואר¹⁹⁶ כפי מארז"ל¹⁹⁷, „אין מזל לישראל”, שהמזל לישראל אינו המזלות שנבראו ברקיע, אלא הוא בחי' אין, דהיינו ב' המזלות ונוצר ונקה דא"א, מקור חכמה ובינה דאצ"י¹⁹², שהם „שיורי טלא דבדולחא”¹⁹⁸ בלבד.

וי"ל בטעם הדבר – כי השם „ישראל” קאי על הזמן שקודם מ"ת (שהרי הוא ע"ש יעקב שנשתנה שמו לישראל, וגם אברהם ויצחק נקראים ישראל, כדאיתא במדרש¹⁹⁹), שעל זמן זה נאמר²⁰⁰, „בעבר הנהר ישבו אבותיכם”, דהיינו בבחי' א"א (שבו מזלות ונוצר ונקה), שהוא „בעבר הנהר” דבינה²⁰¹ (וזהו שאברהם נקרא „האדם הגדול בענקים”²⁰², דקאי על בחי' א"א²⁰³).

משא"כ לאחר מ"ת – הרי „מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר”²⁰⁴, מפני קבלת התורה. והיינו מצד מעלת מעשה המצוות [כדמציינו²⁰⁵ ש„תלמוד גדול (מפני) שמביא לידי מעשה”, הרי שלבסוף מעשה גדול]²⁰⁶, כנ"ל שבמעשה המצוות דוקא יש מלמעלה מקו המדה, והוא בחי' „טל תורה”²⁰⁷ (ולא „שיורי טלא” בלבד).

וזוהי השייכות ד„טל תורה” להגילוי דלעת"ל המבואר בפרקין, שהו"ע מעלת המעשה (עד אלף השביעי, שהו"ע קבלת שכר, כמבואר בהגהה בפרקין), שלעת"ל יהי מעשה גדול²⁰⁸ [ומה שעכשיו תלמוד גדול – הוא מפני ענין הבירורים, כמובן מהמבואר באגה"ק²⁰⁹ בענין בירור אילנא דטוב ורע].

ולכן בשעת מ"ת, „שהקדימו ישראל נעשה לנשמע”²¹⁰ – הרי כשפרחה נשמתן החזירה הקב"ה להן בטל תחי, כמו שיהי' לעת"ל, שאז „מעשה גדול”.

(כ"ק אדמו"ר נהר"ש²¹¹)

כולו אחד משלשת אלפים ומאתיים בתורה, היינו שיש לה גבול. וראה גם אוה"ת בשלח ע' ב'תרנו. סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שז. שלג. תרנ"ט ע' צא (וש"ג). (196) ראה לקו"ת האזינו ע"א, ד. עג, ריש ע"ג. אוה"ת האזינו ע' ב'קמא ואילך. המשך מים רבים תרל"ו פקע"ד (סה"מ תרל"ו ח"א ע' קצב). ועוד. (197) שבת קנו, א. (198) זח"ג מט, א. (199) ב"ר פס"ג, ג. (200) יהושע כד, ב. וראה זח"ג צט, א. (201) ראה לקו"ת בחוקותי מז, א. ועוד. (202) יהושע יד, טו. ב"ר פי"ד, ו. במדב"ר פי"ג, ג. (203) מאמרי אדה"ז תקע"ב ע' ריד. אוה"ת חנוכה שכה, א. ועוד. (204) ב"ר פ"א, ד. (205) קידושין מ, ב. וש"נ. (206) ראה פרש"י ב"ק יז, א ד"ה מביא. לקו"ת אחרי כו, ד. בחוקותי מה, ד. שמע"צ פג, א. ועוד. (207) וזהו דיוק הלשון (לגרסת היל"ש) „כל המשתמש בטל תורה טל תורה מחייו”, ש„משתמש” פי' שפעולת הלימוד היא לשמה כדי לעשות המצוות דוקא, שאז יש בה מבחי' טל, היינו מלמעלה מקו המדה, חסד דע"י. (208) מאמרי אדה"ז תקס"ז ע'

ליקוטי אמרים

פרק לו

תפה

וכל העם רואים את הקולות:
יתרו כ, יח. רואים את
הנשמע: מכילתא יתרו כ, טו.

עוד מלברו הראת ממש בראיה חושיית כדכתיב וכל
העם רואים את הקולות רואים את הנשמע ופי' רז"ל

שבמ"ת היו „שומעים את הנראה” – שפנימיות
חכמה עילאה („הנראה”) לא היתה בגילוי ממש
(וכמ"ש „כי לא יראני האדם וחי"), אלא רק בבחי'
שמיעה; ו„רואים את הנשמע” – היינו בחי' בינה,
שמשם הי' הגילוי בבחי' ראי' ממש²³³. משא"כ
לעתיד „עין בעין יראו”, היינו שיהי' גילוי פנימיות
התורה (שהיא פנימיות חכמה עילאה) בבחי' ראי'
ממש שלמעלה מבחי' שמיעה²³⁴, לעין כל בשר,
כאוי"א לפי השגתו, וכמארז"ל²³⁵, „כל אחד ואחד
מראה באצבעו (ואומר) .. הנה אלקינו זה קוינו לו
וגו"ל.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²³⁶)

כבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה: כי
כל הגילויים שיהיו לעתיד היו במ"ת בהתגלות לפי
שעה.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²³⁷)

הטעם שהגילוי דמ"ת הי' לפי שעה בלבד – כי
הגילוי הי' רק בנוגע למעלה, שבשעת מ"ת נמשך
אור בלתי מוגבל מעין הגילוי דלעתיד, אבל המטה
עדיין לא נזדכך כדי שיוכל להיות כלי לאור זה,
ולכן „במשוך היובל”²³⁸ – מיד לאחר מ"ת – חזר
להיות כמו קודם מ"ת²³⁹ (עד שהיתה האפשריות
לחטא העגל).

(כ"ק אדמו"ר²⁴⁰)

כדכתי' אתה הראת לדעת: שפירושו²⁴¹: אתה –
הקב"ה – החילות להניח שיידעוך („דו האסט
אנגעהויבן לאָזן זיך וויסן").

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ²⁴²)

הראת ממש בראיה חושיית: ולא רק ראיית עין
השכל²⁴³. וכמו שלעתיד תהי' בחי' ראי' חושית ממש,

לקו"ת צו טו, ד. יז, ו ואילך. מאמרי אדה"פ פרשיות ע' רס ואילך.
ועוד. (235) תענית בסופה (ובפרש"י). (236) אוה"ת תולדות
תתכן, א ואילך. וראה גם לקו"ש ח"א ע' 10. (237) המשך
תער"ב ח"א ספ"ח. (238) יתרו יט, יג. (239) ומה שבשעת מ"ת
„פסקה זוהמתן” (שבת קמו, רע"א. ויש"ג) – הרי זה דוגמת הבינונים
בשעת התפלה, שאז הרע שבהם הוא ישן אצלם, ואחרי התפלה
יכול להיות חוזר וניעור (כנ"ל פי"ג) – סה"מ תרמ"ג ס"ע פד.
(240) לקו"ש ח"ד ע' 1074. (241) ראה גם תו"מ סה"מ תשרי ע' רה.
ושי"ג. (242) סה"מ תרפ"ה ע' ר. תש"ט ע' 57. (243) ראה „לקוטי
פירושים” לעיל פל"ה ד"ה ענין השראת (הא'), ובהערה 41. ויש"ג.

שע"ז ש„כבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מתן
תורה” נמשך הכח לפעול כן ע"י „מעשינו
ועבודתינו” (ע"ד מאחז"ל²²³ בנוגע לעת"ל: „דלא
הו חיי, דהו חיי לא כ"ש").

(ב) כוונתו לתרץ מ"ש לפנ"ז „שהקב"ה נותן כח
לצדיקים לקבל שכרם לעתיד לבא” – דלכאורה,
כיון שנתנית כח זו היא ע"י התורה (כמ"ש קודם לזה
„ולזה נתן הקב"ה לישראל את התורה שנקראת עוז
וכח”), מאין נמשך הגילוי לצדיקים לעת"ל, והרי
מתן תורה לא יהי' עוד הפעם²²⁴. וע"ז מתרץ ש„כבר
הי' לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה”, ואז ניתן
הכח גם לקבל הגילוי דלעתיד²²⁵ (ואדרבה – דוקא
מצד נתינת הכח במ"ת יש בכחנו להמשיך הגילוי
דלעתיד ע"י „מעשינו ועבודתינו”, כנ"ל).

(כ"ק אדמו"ר²²⁶)

כבר הי' לעולמים: י"ל הכוונה בדיוק הלשון „כבר
הי' לעולמים” – שנמשך בגדרי העולם, הכולל גדרי
הזמן וגדרי המקום²²⁷, כב' הפירושים בתיבת עולם²²⁸
(עולמים – לשון רבים).

(כ"ק אדמו"ר²²⁹)

כבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה:
ומ"מ לימות המשיח ותחיית המתים, שתזדכך
חומריות העוה"ז – יוכלו לסבול ולקבל הארה
גדולה יותר לאין קץ, כדאיתא בתו"א²³⁰ שבחי', „כי
עין בעין יראו” הנאמר לעת"ל היא בחינה גבוהה
ביתר שאת מהגילוי דמתן תורה, שאז לא ראו עין
בעין, אלא „רואים את הנשמע ושומעים את
הנראה”²³¹.

וביאור החילוק בין שני האופנים: שמיעה היא בחי'
בינה, וראי' היא בחי' חכמה (שם ע"ב)²³². וזהו

(223) סנהדרין צ"א, א. (224) סה"מ תר"ם ח"א ס"ע רפד. המשך
תרס"ו ע' לב. ויש"ג. (225) וע"ד המבואר בכ"מ (ראה לקו"ש חכ"ד
ע' 570 הערה 19. ע' 58 הערה 8) בענין „ותלמודו בידו” (פסחים
ג, א. ויש"ג), שע"י שיש בידו תורת הנגלה עתה יוכל לקבל גילוי
פנימיות התורה שתגלה לעת"ל. (226) תו"מ תשנ"ב ח"א ס"ע
146 ואילך. ד"ה ויהי ביום השמיני תשלי"ב. (227) לקמן שעהיוה"א
פ"ו. (228) ראה סה"מ תש"ח ע' 160. ובכ"מ. (229) תו"מ סה"מ
סיון ע' שמו. (230) וראו נו, ד. (231) ראה מכילתא ופרש"י
יתרו כ, טו. לקו"ש ח"ו ע' 120. ויש"ג. (232) ראה תו"א ס"פ
וירא. ובכ"מ. (233) ראה גם לקמן אגה"ק סי"ט. (234) ראה

מסתכלים למזרח ושומעין את הדבור יוצא אנכי כו'.
וכן לארבע רוחות ולמעלה ולמטה וכדפי' בתיקונים
דלית אתר דלא מליל מיניה עמהון כו' והיינו מפני גילוי
רצונו ית' בעשרת הדברות שהן כללות התורה שהיא
פנימית רצונו ית' וחכמתו ואין שם הסתר פנים כלל
כמ"ש כי באור פניך נתת לנו תורת חיים ולכן היו
בטלים במציאות ממש כמארז"ל שעל כל דיבור
פרחה נשמתן כו' אלא שהחזירה הקב"ה להן בטל
שעתיד להחיות בו את המתים והוא טל תורה שנקרא
עוזו כמארז"ל כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו כו'

[מ, ב]

וכדפי' בתיקונים: תיקון כב
(סד, ב). שהן כללות התורה:
אזהרות דרס"ג. כי באור
פניך נתת לנו תורת חיים: נוסח
תפלת שמו"ע. כמארז"ל
שעל כל דיבור פרחה נשמתן
כו' אלא שהחזירה כו': שבת
פה, ב. תורה שנקרא עוז:
נסמן לעיל. כל העוסק
בתורה טל תורה מחייהו: יל"ש
ישעי' רמז תלא²⁵⁶. הקדמת
ת"ז קרוב לסופה²⁵⁷. ועיין
ג"כ כתובות קיא, ב²⁵⁸.

בכל העולם כולו, כמארז"ל²⁵⁰, "ציפור לא צוות, עוף
לא פרח כו'" עד שכאור"א הגיע לשלימות עבודתו
כנשמה בגוף, וממילא "פרחה נשמתן".

אלא שלאחר ש"פרחה נשמתן" בדיבור הראשון –
ניתנה לנשמה שליחות חדשה ונעלית יותר
[כמארז"ל²⁵¹, "בכל יום יהיו בעיניך חדשים", וע"פ
הציווי "מעלין בקודש"²⁵² – מובן שהחידוש בכל יום
צ"ל בדרגא נעלית יותר מקודם לכן], ולכן חזרו
להיות נשמה בגוף. וכן בכל דיבור ודיבור, דרגא
למעלה מדרגא.

ולכן החזרת הנשמה היא דוקא ע"י "טל שעתיד
להחיות בו את המתים", והוא "טל תורה" – דקאי
על דרגת "תורה חדשה"²⁵³ שתגלה לעתיד לבוא,
שאז תהיי השלימות דמ"ת²⁵⁴.

(כ"ק אדמו"ר²⁵⁵)

פרחה נשמתן: ראה "לקוטי פירושים" לעיל פל"ד
ד"ה פרחה.

החזירה הקב"ה להן בטל שעתיד להחיות בו
את המתים והוא טל תורה. כמארז"ל כל
העוסק בתורה טל תורה מחייהו: כי יש ב' בחינות
– "אור תורה" ו"טל תורה"²⁵⁹; "אור תורה" הוא בחי

(251) פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג. תבוא כו, טז. (252) ברכות
כת, א. וש"נ. וראה לקו"ש ח"ג ע' 250 בהערה. (253) ישעי' נא,
ד. ויקר' פי"ג, ג. (254) ראה לקמן בפרקין: "עת קץ הימין שאז
יזדכך גשמיות הגוף והעולם ויוכלו לקבל גילוי אור ה' שיאיר
לישראל ע"י התורה כו'". (255) תו"מ תשנ"ב ח"א ע' 255 ואילך.
(256) ושם: "כל המשתמש בטל תורה טל תורה מחייהו".
(257) ושם: "כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו". (258) ושם:
"כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו". (259) ראה
בארוכה סה"מ תרכ"ט ע' תז ואילך (ובהנמטן שם ע' תג). ועוד.

כמ"ש "כי עין בעין יראו גו'", וכתוב "וראו כל בשר
יחדיו כי פי ה' דבר".

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²⁴⁴)

ופי' רו"ל מסתכלים למזרח כו': להעיר משמו"ר
פ"ה, ט²⁴⁵.

(כ"ק אדמו"ר¹⁶⁷)

גילוי רצונו ית' בעשרת הדברות: שיש בהן תר"ך
אותיות (כנגד תרי"ג מצוות דאורייתא וז' מצוות
דרבנן²⁴⁶), כמנין כתר, שהו"ע הרצון.

(כ"ק אדמו"ר מוהר"ש²⁴⁷)

כי באור פניך נתת לנו תורת חיים: בשמו"ע: "נתת
לנו ה' אלוקינו תורת חיים"²⁴⁸.

(כ"ק אדמו"ר²⁴⁹)

על כל דיבור פרחה נשמתן כו' אלא שהחזירה
הקב"ה להן בטל שעתיד להחיות בו את המתים
وهוא טל תורה: י"ל בביאור ענין "על כל דיבור
פרחה נשמתן", והטעם שהחזרת הנשמה היא דוקא
ב"טל שעתיד להחיות בו את המתים", והוא טל
תורה:

הטעם לזה ש"על כל דיבור פרחה נשמתן" הוא – כי
הגילוי דמתן תורה פעל בבנ"י (במכ"ש ממה שפעל

(244) המשך תער"ב ח"א פקע"ה. (245) ושם: "בא עליהם (הקול)
מן הדרום והיו רצין לדרום לקבל את הקול, ומדרום נהפך להם
לצפון והיו רצים לצפון, ומצפון נהפך למזרח והיו רצים למזרח,
ומזרח נהפך להם למערב והיו רצים למערב. והיו ישראל אומרים
מהיכן הקב"ה בא מן המזרח או מן הדרום וכו'". (246) ראה לקו"ש
חכ"ט ע' 110. וש"נ. (247) סה"מ תרל"ז ח"ב ע' רמט. (248) וראה
"לקוטי פירושים" לעיל פ"י ד"ה כדכתיב שבכ"מ בדא"ח לא העתיקו
השם כשהובא הכתוב. (249) "מראה מקומות, הגהות והערות
קצרות". הערות ותיקונים – בדרך אפשר. (250) שמו"ר ספכ"ט.

תורה (טל תורה מחייהו). ואילו אדה"ז כתב „כל העוסק בתורה“ סתם.

וביאור החילוק בין ב' הגירסאות:

„טל תורה“ הו"א בחי' האור שלמעלה מאתערותא דלתתא (כמארז"ל²⁷⁵ „טל לא מיצר“). והו"ע ההמשכה מבחי' ג' ראשונות דעתיק (כמארז"ל²⁷⁶ „ג' שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה“²⁷⁷), שאינה נמשכת ע"י העלאת מ"ן, כי במדרגה זו אינו שייך שום העלאת מ"ן, ואין זה בערכה כלל (מאחר שהיא בחי' „דלא אתתקן“²⁷⁸), אלא האור נמשך מעצמו.

אמנם, אף שחלמעלה נמשך האור תמיד, מ"מ, כדי שיומשך אור זה באדם בבחי' אור פנימי, „טל תורה מחייהו“ (שעינין החיות הוא בבחי' הרגש פנימי, כמו „טל שעתיד להחיות בו את המתים“, שיהי' בבחי' אור פנימי) – צריך האדם להיות כלי לזה [וכמבואר במ"א²⁷⁹, שאף שבחי' פנימיות הכתר הוא למעלה מבחי' השתלשלות, מ"מ הוא בא בבחי' אור פנימי דוקא, ולכן צ"ל כלי להאור]. וכשהוא בבחי' כלי – אזי נמשך לו אור שאינו בערך הכלי כלל²⁸⁰.

וזהו החילוק בין גירסת הש"ס (והילקוט) שלפנינו לגירסת אדה"ז:

לפי גירסת הש"ס „כל המשתמש באור תורה“ (ועד"ז לגירסת הילקוט „כל המשתמש בטל תורה“) – הכלי לגילוי „טל תורה“ הוא לימוד פנימיות התורה דוקא²⁸¹. משא"כ לפי גירסת אדה"ז „כל העוסק בתורה“ (סתם)

ועוסק בתורה“ מעצמו, באתעדל"ע) הוא הגילוי מבחי' ג"ר דעתיק, בחי' טל תורה (ראה גם אוה"ת ענינים ע' קא. סה"מ תרכ"ו ע' רעט ואילך. תרכ"ו ע' תסג ואילך. ועוד). (278) ראה זח"ג רפת, א (באד"ז). ע"ח שי"ג (שער א"א) פ"ב. וראה גם סה"מ תרנ"א ע' קט. תרנ"ח ע' קפת. המשך תרס"ו ע' תקפא. תער"ב ח"ב פשנ"א. (279) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ח ע' קצו ואילך. (280) וכמבואר בלקו"ת (במדבר יב, א ואילך) בענין „תספרו חמשים יום“ (אמור כג, טז), ש"יום החמשים .. אין בנו כח להמשיך .. רק מ"מ הוא נמשך מאליו וממילא, והיינו דוקא ע"י שכבר נעשה שלימות ההמשכה במ"ט ימים“. ולכן נקראת בחי' זו ירושה, לפי שאינה באה ע"י עבודה וגייעה בבחי' העלאת מ"ן, והיא בחי' אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת. (281) וענין ב' הבחינות „אור תורה“ ו„טל תורה“ – י"ל שהם בחי' ריזן וריזן דריזן שבתורה. והו"ע ב' בחי' סתים: הא' – מה שסתים לגבי המקבלים לבד, והב' – מה שהוא סתום מצ"ע, שבחי' סתים הב' אינו בערך בחי' סתים הא' כלל (ראה אמרי בינה שער הק"ש פנ"ד ואילך (פב, ב ואילך). שער התפילין פקמ"ב (קפג, א ואילך)). וי"ל שהם גי"ב ב' הבחינות דידיעת השלילה והכרת המהות ממש, בחי' הוא ובחי' אתה (ראה פ"י המלות לאדהאמ"צ ברוך שאמר (נט, ד ואילך)).

גשם שבתורה (כפרש"י²⁶⁰ עה"פ²⁶¹ „שבעתיים כאור שבעת הימים“, ש„שבעתיים הם ארבעים ותשע וכתוב כאור שבעת הימים .. נמצא עודף על אור של עכשיו ג' מאות וארבעים ושלשה“, כמנין „גשם“²⁶², שהגשם הוא בחינה הבאה באתערותא דלתתא²⁶³ (כמ"ש²⁶⁴ „ואד יעלה מן הארץ“); משא"כ „טל תורה“ הוא בחי' „טלא דנטיף מעתיקא“²⁶⁵ (באתערותא דלעילא), והוא בחי' טל שעתיד להחיות בו את המתים, ולכן כשפרחה נשמתן במ"ת החזירה להן ע"י בחי' טל זה.

(כ"ק אדמו"ר מהר"ש²⁶⁶)

טל שעתיד להחיות בו את המתים והוא טל תורה: עפ"ז יש לתווך בין מ"ש בגמרא²⁶⁷ „הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחי' אותם“, למ"ש במדרש²⁶⁸ שעי' התורה חזרה נשמתן – כי „טל שעתיד להחיות בו את המתים“ הוא הוא „טל תורה“.

(כ"ק אדמו"ר²⁶⁹)

טל תורה שנקרא עו"ז: „טל תורה“ הוא „טלא דבדולחא“²⁷⁰, דהיינו חכמה סתימאה²⁷¹ (כי שורש התורה הוא מח"ס, כמ"ש באגה"ק¹⁴⁰), שבה מלוּבש גבורה דעתיק יומין²⁷². וזהו שנקרא „עו"ז“, בחי' גבורה וכן.

(מהרה"צ אבי כ"ק אדמו"ר¹³²)

כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו: הלשון בש"ס²⁷³ – „כל המשתמש באור תורה (אור תורה מחייהו)“, ולגירסת הילקוט²⁷⁴ – „כל המשתמש בטל

(260) פסחים סח, א ד"ה יהי' שבעתיים. (261) ישעי' ל, כו. (262) ראה גם סה"מ תרכ"ו ע' קא. תרל"א ח"א ע' שלד ואילך. (263) ראה לקו"ת האזינו עג, א ואילך. עד, ב. עה, ד. עטרת ראש מד, א. סה"מ תרכ"ו ע' תסב ואילך (וש"ג). תרכ"ט ע' תד ואילך (וש"ג). (264) בראשית ב, ו. (265) ראה זחר ח"ב סא, ב. סב, ב. פח, א. ח"ג קכח, ב. קלה, ב. (266) סה"מ תרל"א ח"א ע' שסא. (267) שבת פח, ב. (268) שמו"ר פכ"ט, ד. שהש"ר פ"ה, טז [ג]. (269) התוועדויות תשנ"ח ע"ג ע' 354 הערה 57. תשנ"ב ח"א ע' 256 הערה 27. (270) ראה גם „לקוטי פירושים“ לעיל ד"ה ימות המשיח (הג'). (271) ראה לקמן אגה"ק סכ"ת. לקו"ת חוקת ס, רע"ג. ביאורו"ז לאדהאמ"צ תוריע קמג, ג ואילך. ועוד. (272) ראה ביאורו"ז שם. ועוד. (273) כתובות קיא, ב. (274) יל"ש ישעי' רמז תלא. (275) תענית ג, א. (276) ע"ז ג, ב. (277) דלכאורה אינו מובן – הרי „כל הקורא בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו“ (תדבא"ר רפי"ח). יל"ש איכה רמז תתרלד, ובכללות העולם בודאי תמיד לומדים תורה, ומהו ענין ג' שעות אלו דוקא. והביאור בזה (כפנים) – שבחי' „הקב"ה קורא ושונה כנגדו“ (שלימוד הקב"ה בא ע"י לימוד האדם, באתעדל"ת אתעדל"ע) היא בחי' מסור תורה, משא"כ ענין „ג' שעות ראשונות“ (שבהן „הקב"ה יושב

רק שאח"כ גרם החטא ונתגשמו הם והעולם עד עת קץ הימין שאז יזדכך גשמיית הגוף והעולם ויוכלו לקבל גילוי אור ה' שיאיר לישראל ע"י התורה שנקר' עוז ומיתרון ההארה לישראל יגיה חשך האומות גם כן כדכתיב והלכו גוים לאורך וגו' וכתוב בית יעקב לכו ונלכה באור ה' ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו גרי: שם מ, ה.

קץ הימין: סוף דניאל. והלכו גוים לאורך וגו': ישעי' ס, ג. בית יעקב לכו ונלכה באור ה': שם ב, ה. ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו גרי: שם מ, ה.

ש"ישראל וקוב"ה כולא חד", היינו שבאוה"ע עצמם נעשית פעולה פנימית – גילוי אור אלקי ותנועה של יראה וביטול.

והביאור בזה [דלכאורה, מאחר שתכלית הבריאה כולה (כולל אוה"ע) היא, בשביל ישראל ובשביל התורה]²⁸⁶, איך יתכן שיש באוה"ע כוונה וענין בפ"ע] – שדוקא כשהביטול דאוה"ע לאלקות הוא (לא רק כתוצאה משעבודם וביטולם לבנ"י, אלא) באופן שנרגש בהם גופא מצד ענינם הם, אזי מתמלאת הכוונה ד"דירה בתחתונים" בשלימות, וממילא – שלימות הגאולה לישראל.

ועפ"ז מובן ש"מ"ש, ומיתרון ההארה לישראל יגי' חשך האומות" הוא עוד פרט והמשך למ"ש לפני"ז, שאז יזדכך גשמיית הגוף והעולם ויוכלו לקבל גילוי אור ה' שיאיר לישראל כו".

(כ"ק אדמו"ר²⁸⁷)

ומיתרון ההארה לישראל יגיה חשך האומות גם כן כדכתיב .. וכתוב .. וכתוב .. וכתוב .. וכמ"ש והופע בהדר גאון עונך על כל יושבי תבל ארצך וגו': אף שפשטות תוכן הלשון היא שהגהת חושך האומות באה בדרך ממיילא מיתרון ההארה לישראל – אולי י"ל שמרמז בזה לשני אופנים בפעולת ישראל על אוה"ע לעת"ל: (א) פעולה בדרך כפי' (כפשוטה או כפיית דברים)²⁸⁸ והתעסקות, (ב) פעולה בעקיפין ובדרך ממיילא. ולכן מדייק להביא כמה פסוקים, ומודגש בלשון שמביא בסופו – „הופע בהדר גאון עונך על כל יושבי תבל“.

(כ"ק אדמו"ר²⁸⁹)

יתרון ההארה לישראל: היינו שגם לעתיד לבוא, כשתושלם הכוונה ד"דירה בתחתונים" ע"י גילוי כח

נראה שגם ע"י לימוד גליא דתורה זוכה לבחי' טל תורה. והיינו ע"פ המבואר²⁸² בענין „ויקם עדות ביעקב“²⁸³, שבחי' גליא דתורה היא עדות על בחי' סתים דתורה, שאף שהעדויות אינה מהות הדבר ועצמיותו ממש, מ"מ ע"י העדות בא לבחי' עצם הדבר.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²⁸⁴)

עד עת קץ הימין .. ומיתרון ההארה לישראל יגיה חשך האומות גם כן כדכתיב .. וכתוב .. וכתוב .. וכתיב .. וכמ"ש כו': הביא ה' ראיות (ד') פסוקים ומאמר אחד מתפלת ר"ה), כי „חושך האומות“ הוא מבחי' ה' גבורות (כי חושך הוא מגבורה)²⁸⁵, וכנגד זה הביא ה' ראיות ש"יגי' חשך האומות“ שמכל הה' גבורות, ע"י התגלות „קץ הימין“ – „ה' ימין“, דהיינו ה' חסדים שימתיקו את הה' גבורות.

(מהרור"צ אבי כ"ק אדמו"ר¹³²)

קץ הימין: ראה „לקוטי פירושים“ לעיל פל"ג ד"ה קץ הימין.

שאז יזדכך גשמיית הגוף והעולם ויוכלו לקבל גילוי אור ה' שיאיר לישראל .. ומיתרון ההארה לישראל יגיה חשך האומות גם כן כדכתיב וכו': ממ"ש „שאז יזדכך גשמיית הגוף והעולם ויוכלו לקבל גילוי אור ה' שיאיר לישראל“, משמע שזיכוך הגוף והעולם הוא לצורך בני' למטה, כדי שיוכלו לקבל גילוי אור ה'.

אבל אדה"ז אינו מסתפק בזה, ומוסיף עוד ענין – „ומיתרון ההארה לישראל יגי' חושך האומות גם כן כו“, היינו שהענין ד"יגי' חשך האומות" אינו רק חלק ופרט הנוגע להעילוי והזיכוך דבנ"י, אלא הוא ענין הנוגע לאומות העולם גופא (אף שנמשך מ"יתרון ההארה לישראל", שבהם הוא עיקר הגילוי, כיון

(באבער) בראשית יו"ד. אותיות דרע"ק ב'. (287) לקו"ש חכ"ג ע' 179 ואילך. (288) תוי"ט אבות פ"ג מ"ד. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 132 ואילך. (289) לקו"ש חל"ה ע' 100 הערה 51.

(282) לקו"ת פקודי ד, ב. ואתחנן ו, ב ואילך. (283) תהלים עה, ה. (284) סה"מ תר"ס ע' קא ואילך. (285) ראה זח"א קמא, סע"ב ואילך עה"פ (תולדות כו, א), ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות". (286) פרש"י ר"פ בראשית. וראה תנחומא

ליקוטי אמרים

פרק לו

תפט

לבוא בנקרת הצורים וגו': שם
ב, כא²⁹⁴. והופע בהדר גאון
עוץ על כל יושבי תבל ארצך:
נוסח תפלת ר"ה.

יחדיו וגו' וכתוב לבוא בנקרת הצורים ובסעיפי הסלעי'
מפני פחד ה' והדר גאונו וגו' וכמ"ש והופע בהדר גאון
עוץ על כל יושבי תבל ארצך וגו':

וכמ"ש והופע .. ארצך וגו': "וגו" – כן הוא בכל
הדפוסים, אף שאינו פסוק. אבל ידוע אשר בכ"מ
בזהר ות"ז נמצא "דכתיב", "שנאמר", על הנמצא
בתפלות וברכות²⁹⁵. ואולי לכן גם בזה נאמר "וגו"
ולא "וכו", אף דאין שייך בזה הטעם ד"כל פסוקא
דלא פסקי משה כו"²⁹⁶.

(כ"ק אדמו"ר²⁹⁷)

העצמות שבעולם²⁹⁰ – עדיין יהי' "יתרון ההארה
לישראל" (ולכן גם אז יהיו ישראל מובדלים
מ(אומות) העולם²⁹¹), כי בישראל מציאותם גופא היא
(כביכול) העצמות, משא"כ כח העצמות שבעולם
(ועד שמציאות העולמות היא העצמות) – הכוונה
בזה היא רק שהעצמות "הוא המהווה אותם מאין
ליש ומבלעדו אין שום מציאות כלל וכלל"²⁹².

(כ"ק אדמו"ר²⁹³)

קיצור (שני) לפרק לו

המתים (ועיקר קיבול השכר יהי' באלף הז'). ומעין
זה הי' בזמן מ"ת, רק שאח"כ גרם החטא ונתגשמו
הם והעולם עד עת קץ כו'.

ותכלית בריאת עוה"ז הוא דוקא להיות לו דירה
בתחתונים, וכך עלה ברצונו להיות נח"ר לפניו כד
אתכפיא סט"א ואתהפכא כו'. ותכלית בריאות
עולמות ובריאת עוה"ז²⁹⁸ יהי' לימות המשיח ותחיית

לקוטי הגהות – מיוחס להצ"צ

והיינו מפני גילוי רצונו ית' .. ולכן היו במלים
במציאות ממש כו': עיין לקו"ת ד"ה בשעה
שהקדימו פ"ה³⁰².

שתכלית בריאת עולם הוזה הוא שנתאוה
הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים: עיין ע"ח שער
ב ענף א²⁹⁹. ספר הישר המיוחס לר"ת³⁰⁰. שער היחוד
והאמונה פ"י³⁰¹.

כי אין לבורא צורך לדבר .. ואחרי אשר אין לו צורך לדבר נלמד
מזה כי הוא לא ברא עולמו לצורך .. והראי' על זה מדרך הכתוב
בבריאת העולם, כי במעשה בראשית הוא אומר על המאורות ויתן
אותם אלקים ברקיע השמים להאיר על הארץ, ולא אמר להאיר
על השמים ולא לשמים כי אם על הארץ, אם כן נדע כי לא נבראו
המאורות לתועלת הבורא ולא להאיר לשמים, כי אם להאיר
לארץ ויושבי". (301) ושם: "ביום שני נגלית מדת גבורה ..
שהיא בחי' צמצום וגבורות להעלים מים העליונים הרחניים
ממים התחתונים ועל ידי זה נתגשמו התחתונים .. ומדת חסד
כלולה בה כי עולם חסד יבנה שהכל כדי שתראה היבשה ואדם
עלי' לעבוד ה'". (302) במדבר יד, א (ושם): "ענין משה נתנבא
בזה .. וזה הי' הגילוי במתן תורה, וזה הי' קשה לס"ר נשמות
לקבל .. ולכן פרחו נשמתן .. כי גילוי בחי' זו זהו כמו שלמעלה
היש ולמטה בחי' אין ואפס ממש, ועיין מזה בסש"ב ר"פ ל"ד וס"פ
ל"ר".

(290) ראה לעיל הערה 13. וש"נ. (291) כמ"ש (ישעי' סא, ה)
"ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'". וראה גם אוה"ת סוכות ע'
א'תשסז. המשך תרס"ו ע' צג. (292) סה"מ תרס"א שבהערה 13.
(293) לקו"ש ח"ב ע' 75 בשוה"ג להערה 30. תו"מ תנש"א ח"ג
ע' 313 הערה 50. (294) ושם: "לבוא בנקרות הצורים .. מפני
פחד ה' ומהדר גאונו". (295) וראה גם תוס' ברכות כ, ב (ד"ה
נשים): "דכתיב על ברייתך שחתמת בבשרינו ועל תורתך
שלמדתנו". (296) תענית כז, ב. וראה "לקוטי פירושים" לעיל
בהקדמה. וש"נ. (297) "הערות ותיקונים – בדרך אפשר".
(298) בכת"י 3, 4: "ותכלית ושלמות בריאת עוה"ז", ככתניא (כ"ק
אדמו"ר – הערה לקיצורים והערות ע' קמו). (299) ושם: "כבר
נודע שהחלק התחתון שבחמש מדריגות הנשמה .. ממנה נתפשטו
הי' ספירות דעיגולים בראשונה .. כדמיון אדם תחתון החומרי
שבתלה יש לו בחי' נפש .. והסדר הזה הי' למעלה ג"כ כו'".
(300) שער א בתחלתו (ושם): "כל חכמי העולם יאמינו וישכילו ..